

Nas tednik

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

2. leto / številka 47

V Celovcu, dne 22. novembra 1950

Cena 55 grošev

Jakob Petelin-Gallus

(1550 - 1591)

V globokem spoštovanju in občudovanju bi se morali klanjati za 400-letnico rojstva velikemu glasbenemu geniju, ki je izšel iz našega naroda. Slavi bi ga morali v spisih, v govorih, predvsem pa v koncertih. Ponosni bi morali biti nanj posebno mi, Slovenci, priznanje bi mu moral na novo izrekati v jubilejih ves kulturni svet, posebno še avstrijski. Toda nič tega ne opazujemo, kakor da ga ne pozna kulturna zgodovina, kakor da je pozabljen, neznan, brezpomemben. Tu in tam se pač zaškri njegovo ime, in vselej, kadar se zaškri, se zaškri tako, kakor da so se utrile iskre od velikega ognja. Njegovo ime se imenuje v eni sapi z največjimi glasbeniki njegovega časa, v eni sapi z imenom Janeza Petra Alojzija Palestrine, ki je veljal že v svojem času in velja še danes za „kneza“ cerkvene glasbe.

Pač čujemo, da Ljubljana slavi cel teden našega velikega glasbenika, pač ima pripravljeno slovensko oddajo za 400-letni jubilej Gallusov celovška radio-oddajna postaja, pač je „Koledar Družbe sv. Mohorja“ imel za letošnjo leto članek o Gallusu, in en članek je posnela „Koroška kronika“ za velikonoč 1950 (leto VI, št. 14) po ameriški reviji „Duhovno življenje“ — to je pa menda vse, kar smo mogli zaznati o proslavljanju Gallusa.

Če se vsem tem pridruži v skromni meri še „Nas tednik“, je to vse skupaj le majhen poklon velikani, ki bi zaslužili v resnici še vse kaj drugega. Res, da moramo tu izzvati Ljubljano, ki je zmožna v dostojni meri proslaviti glasbenika in ga tudi v resnici proslavlja. Toda, kje so še drugi kulturni centri, glasbeniki in pisatelji, ki bi bili tudi poklicani: da v večji meri poživijo za ta jubilej spomin na velikega tvorca na kulturnem polju?

Skromne so naše moči v glasbenem oziru, da bi mogli podati v enem ali več koncertih Petelinove skladbe; nimamo zborov in kolikor je zborov, se borijo s pomanjkanjem časa in drugimi ovirami. Skromne so naše moči z ozirom na zunanje prilike, ki bi morale dati pravi okvir in sijaj proslavi; nimamo dvorane, nimamo zadosti delavcev, da bi organizirali takšno proslavo, nimamo tudi za take važne kulturne zadeve ne rečem zadosti, temveč sploh ne denarja. Nimamo možnosti, da bi tiskali Petelinu na čast spomin-ske knjige, njegove skladbe. Nimamo nič drugega, kot nekaj dobre volje in z njo se klanjamo našemu velikemu geniju, da mu se oddolžimo in dokumentiramo svoje hotenje po kulturnem udejstvovanju, svojo pripravljenost, ne le ohranjati, kar smo od dedov podedovali lepote resnice in do-brote, temveč vse to tudi gojiti naprej.

Naj bo pa vsaj ta skromna proslava, ki jo zmoremo pri nas na Koroškem, vendarle pobuda za nas, da bomo bolj na široko in globoko spoznali našega Gallusa, da se bomo ob njem obogatili s kulturnimi vrednotami, da bomo rastle do večjih sposobnosti in postali zmožni s Petelinom zapeti v bohotnem mnogoglasju in čudovitih harmonijah psalme, ki jih je Petelin imenoval „triumfalne“ in je z njimi zaključil svoje življenjsko delo: „Cantate Domino canticum novum = Zapojte Gospodu novo pesem“ ter: „Laudate Dominum in sanctis eius = Hvalite Gospoda v njegovem svetilišču!“

Pomoč Jugoslaviji

Truman za takojšnjo pomoč Titu

V svojem pismu kongresu sporoča predsednik Truman, da namerava ameriška vlada takoj začeti z gospodarsko pomočjo Jugoslaviji. Prehranbeni položaj Jugoslavije bi se mogel namreč strašno poslabšati, ako bi morala ameriška vlada čakati, da kongres odobri pomoč Jugoslaviji.

V svojem pismu pravi nato Truman: „Tito ima danes z izjemo Sovjetske zveze največjo vojaško silo v Evropi in je zato važen činitelj pri obrambi Zapadne Evrope proti sovjetskemu napadu. Titov boj proti podzemnemu delovanju v Jugoslaviji pa bi mogel postati brez uspeha in vojaška udarna sila Jugoslavije proti napadu Sovjetske zveze ali njenih podložniških držav bi bila nevarno oslABLJENA, ako Jugoslavija ne dobi takojšnje pomoči.“

Zato bodo Združene države takoj poslale v Jugoslavijo moko v vrednosti 11,5 milijonov dolarjev, katera moka je že v Evropi in je bila v okviru Marshallovega načrta namenjena za Italijo in Nemčijo.

Poročajo tudi, da je na Reko že prispela prva ladja z živili za Jugoslavijo; pripeljala je 1.600 ton fižola.

„New York Times“ piše

V zvezi s pošiljkami hrane iz Združenih držav v Jugoslavijo piše naj-

vpljivnejši list v Združenih državah „New York Times“ med drugim:

„Za nas v Jugoslaviji ni vprašanje: diktatura maršala Tita ali zapadna demokracija, za nas je vprašanje: Tito ali Stalin. Ako pade Tito, bi prišle zapadne obale Jadrana pod sovjetski vpliv. — Zato Združene države nudijo Titu pomoč, ki jo smatrajmo potrebno zaradi zavarovanja svojih strateških in političnih koristi v tem prostoru. — Maršal Tito nima nobenega razloga misliti, da smatrajo Amerikanci njegov režim kot najboljši režim za Jugoslavijo. Vendar pa more biti prepričan, da so prijatelji jugoslovanskega naroda in da bodo napravili vse, da ta narod obvarujejo pred še večjo bedo, kakor pa jo že mora prenašati danes. — Podobno bodo podpirale Združene države tudi španski narod, kar pa še ne predstavlja odobravanja režima in načinov vladanja generala Franca.“

Na koncu pa piše „New York Times“: „Ako bo maršal Tito prebrel vse nevarnosti, se bo moral neizogibno obrniti bolj in bolj na Zapad, kar bo vplivalo tudi na omiljenje sedanjega režima. Ne delamo si sicer utvar, da bi Tito prostovoljno popustil pri absolutnem vladanju, vendar pa bo moral ugotoviti, da prihajajo z ameriškim dolarji v deželo tudi ameriške ideje.“

Varšavski „mirovni“ kongres

V glavno poljsko mesto, v Varšavo, so sklicali komunisti drugi svetovni „mirovni“ kongres; prvi je bil lansko leto v Stockholmu in so tam zasnovali znano mirovno resolucijo. — Zanimivo je, da so na tem kongresu v Varšavi nastopili nekateri govorniki proti komunističnemu vpadu na Korejo in proti nasilju, ki ga izvaja Sovjetska zveza

nad komunističnimi strankami po vsem svetu. Tako je govoril najpreje zastopnik ameriške neodvisne stranke, John Rogge.

V istem smislu je govoril tudi britanski fizik profesor Bernal, ki je dejal, da bo mogoče preprečiti novo vojno le tako, da bo tudi Vzhod postal bolj strpen.

Zmaga socialdemokratov v Nemčiji

Preteklo nedeljo so bile v dveh zapadnonemških zveznih deželah, na Hesenskem in na Württemberskem-Badenskem, volitve v deželne zbornice. V prvi so doslej imeli večino socialdemokrati, v drugi pa krščanski demokrati. Pri sedanjih volitvah pa so dosegli socialni demokrati velik uspeh. Postali so absolutno najmočnejša stranka na Hesenskem, in imajo tam 47 poslancev proti skupno 33 poslancem ostalih

strank (krščanski demokrati 12 in svobodna nemška stranka 21). Na Württemberskem-Badenskem so postali socialdemokrati prva stranka in imajo tam sedaj 35 poslancev, krščanski demokrati 31, svobodna nemška stranka 21 in stranka nemške skupnosti 13 poslancev.

Značilno je, da so v obeh deželah izgubili komunisti vse mandate, doslej so imeli v vsaki deželi po 10 poslancev.

Trgovina med Vzhodom in Zahodom

Gospodarska komisija za Evropo je sklicala v Ženevi sestanek, na katerem razpravljajo o možnostih pospeševanja trgovine z žitom med Vzhodom in Zahodom.

Sestanek se je začel 14. novembra. Z razpravljanji in proučevanji bodo skušali olajšati sklenitev vrste trgovinskih pogodb in dogovorov glede prodaje in nakupa pšenice, ječmena, ovsa, rži in kuruze.

Sestanka se udeležujejo Avstrija, Belgija, ki zastopa tudi Luxemburg, Češkoslovaška, Danska, Finska, Francija, Grčija, Madžarska, Italija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Romunija, Švedska, Velika Britanija, Sovjetska zveza in Združene države. Kanada,

Jugoslavija in Turčija so poslale svoje opazovalce. Sestanek bo trajal verjetno štiri ali pet tednov.

Ponovno ob kitajskih mejah

Na severovzhodu korejskega bojišča so ameriške čete dosegle severno od mesta Kapsan ob reki Yalu kitajsko mejo. Tudi na zapadnem odseku so napredovale čete Združenih narodov in so tu dosegle močno utrjeno bojno črto, ki naj bi na tem odseku varovala dohod do reke Yalu, ki skoraj v vsem svojem teku tvori mejo med Severno Korejo in Kitajsko.

Koncem tedna je odšlo z ladijskimi transporti z otoka Formoze na Korejo 35.000 mož nacionalne kitajske vojske.

Za božič

6 fotografij - 6 daril

PRIDITE PRAVOČASNO V

Foto Tallinger

Celovec - Klagenfurt, Alter Platz 31, Tel. 20-76

Slike za legitimacije - ekspresno

V K R A T K E M

Trgovinsko pogodbo med Jugoslavijo in Belgijo ter Luksemburško so 8. novembra podaljšali za leto dni. Jugoslavija bo dobavila tobak, lan in hmelj, uvažala pa bo iz Belgije in Luksemburške industrijske proizvode in kemikalije.

V Sloveniji so praznovali 400 letnico rojstva velikega slovenskega komponista Petelin — Gallusa. Prinašamo o Petelinu poseben članek in opozarjamo na oddajo celovškega radia 25. novembra ob 18.30, ki bo posvečena temu slovenskemu skladatelju.

Preosnova slovenske vlade

Dne 15. novembra je bila preosnovana vlada LR Slovenije. Razrešeni so po predlogu predsednika vlade sledeči ministri: minister za znanost in kulturo dr. Jože Potrč, minister za ljudsko zdravje dr. Marijan Ahčin, minister za socialno skrbstvo dr. Anton Kržišnik in predsednik komisije drž. kontrole Vlado Krivic. Imenovani pa so bili: za ministra za znanost in kulturo Boris Zihel, za ministra za ljudsko zdravje dr. Jože Potrč, za ministra za socialno skrbstvo dr. Marijan Ahčin in za predsednika Komisije drž. kontrole Mira Svetinova.

Koroški deželni zbor

Za torek, dne 21. novembra, je bil sklican koroški deželni zbor na svojo sedmo sejo. Glavni predmet dnevnega reda je deželni proračun za leto 1951. — O tem zasedanju deželnega zbora bomo bolj obširno poročali v prihodnjih številkah našega lista.

Mir za 20 let

Glavni tajnik Združenih narodov, Trygve Lie, je predložil Glavni skupščini Združenih narodov mirovni načrt. Ta načrt, ki ima 10 točk, predvideva zagotovitev miru za 20 let.

Konferenca avstrijskih škofov

Letošnja jesenska konferenca avstrijskih škofov je bila na Dunaju, dne 21. in 22. novembra.

Novih pet članov FAO

Na posebnem zborovanju prehranjevalne in poljedelske organizacije Združenih narodov (FAO), so sprejeli za članice pet novih držav: zahodno-nemško republiko, Španijo, Jordanijo, Kambodžo in Vietnam. Od teh držav samo še Nemčija in Španija nista bili članici drugih posebnih ustanov ZN. Tako je FAO prva izvolila Španijo za svojo članico, potem ko je glavna skupščina priporočila njen sprejem organizacijam ZN. FAO ima tako zdaj 68 članic.

Proti sprejemu Nemčije je govoril samo zastopnik Izraela.

Za sprejem Španije je govorila cela vrsta zastopnikov, proti se je izjavil samo jugoslovanski zastopnik.

Balkanski odbor

Politični odbor Glavne skupščine Združenih narodov je z veliko večino izglasoval, da bo posebni odbor Združenih narodov za Balkan (UNSCOB) zaradi dejstva, da kominformistični sedje Grčije še vedno ogrožajo neodvisnost te države, nadaljeval s svojim poslovanjem za dobo enega leta, to je do prihodnjega zasedanja Glavne skupščine.

Izid glasovanja je bil naslednji: za 52, proti 6, in sicer države sovjetskega bloka in Jugoslavija.

Politični teden

Nad Korejo vise težki oblaki. Grmeče je zelo močno, čeprav bliskov ni prehudih. Kljub temu je seveda na ta del sveta obrnjena pozornost vsega človeštva. Od izida te igre, o kateri se še ne ve, ali bo ostala drama ali bo konec tragičen, je seveda odvisna bodočnost človeštva. Dejstvo je, da si nobeden od igralcev ne upa vreči na mizo svojih težkih adutov, ker ne ve, kaj imajo drugi v rokah.

Vojaški položaj je v glavnem nespremenjen

UNO vojaške sile so napredovale nekaj kilometrov kljub močnemu sovražnikovu odporu. Na nekaterih mestih so se približale kitajski meji. Glavni in najbolj zagonetni činitelj na nasprotni strani so Mao-Tse-Tungove kitajske komunistične divizije, ki se nenadoma pojavijo zdaj tu, zdaj tam in spet prav tako nepričakovano izginejo. Mnenja o njih številu so zelo različna in nezanesljiva.

Oba nasprotnika se v glavnem le otipavata. Zaenkrat se ne vodi borba na življenje in smrt. Vmes je tudi politična diplomacija in fronte tako na vojaškem kot na političnem polju tečejo vzajemno. Iz angleške in deloma iz ameriške strani je prišla neuradno ideja, da bi se vzpostavilo na Koreji nekako nevtralno področje. To se pravi, da naj bi se vojaški razvoj ravnal po političnem, ki se vrši v Lake Success-u, sedežu Organizacije združenih narodov. Tja bo namreč te dni prispelo zastopstvo komunistične Kitajske. V zvezi s tem prihodom je seveda prišlo že do ostrih prerekanj. Sovjetska zveza je na primer zahtevala, da se vsi pogovori glede Koreje odlože, dokler ne pride zastopstvo komunistične Kitajske. Amerika in z njo mnogi drugi pa so zagovarjali stališče, da je treba nemudoma pričeti s korejskim vprašanjem. Razgovori so nazadnje že itak dolgo v teku, seveda brez kakšnega posebnega uspeha. Sovjetska zveza hoče izsiliti sprejem Kitajske v UNO in Mao-Tse-Tung pomaga po svoje s tem, da izživa s svojimi divizijami v obmejni Koreji. Čeprav mnogi časopisi pišejo, da je Kitajska že odločilno posegla v korejsko vojno, to ne drži v toliko, ker so ostala še na vse strani vrata odprta. Z Ameriko trguje, z Anglijo je v diplomatskih razgovorih, z Indijo si prizadeva kljub Tibetu ostati v dobrih odnosih in v Lake Success pošilja svoje diplomate.

Videti je, da hoče Mao-Tse-Tung svetu predvsem pokazati svojo moč in

spretno izkorišča vsako možnost tako na vojaškem kot političnem polju. To mu je v precejšnji meri tudi uspelo. Kitajska postaja spet svetovna velesila. Z njenim pojavom se je razmerje med velesilami spremenilo. Kitajska je postala na Daljnem vzhodu eden zelo važnih činiteljev. Težko je vedeti, kaj bo Amerika podvzela spričo grozečega obraza Mao-Tse-Tungove Kitajske.

Na korejskih bojiščih vlada že zima in temperature so padle do minus 30 stopinj. To so neugodne stvari za UNO čete, ki so bile že pred zmago, katero jim je pa zavlekel poseg kitajskih komunističnih čet. Na poti so hitre pošiljke zimskih potrebščin. Pri vsem tem se je končno odločitev na Koreji zavlekla vsaj za nekaj mesecev. Vse se je prevrglo v gverilsko vojno. Južno-korejska vlada poroča, da so se doslej posamezne skupine gverilcev združile in jim poveljuje komunistični general Kim-Čajk. Njih zaledje je Mandžurija. Tam stoji ob meji baje 400.000 kitajskih vojakov.

Ameriške, angleške, avstralske, turške in vse druge čete držav, ki so se izjavile za pomoč Južni Koreji v okviru Organizacije združenih narodov, prihajajo na Korejo, kjer počasi nastaja svetovno bojišče v malem. Vsaj podobna je taka, če pomislimo na vse vrste narodov, ras in idej, ki si tam stojijo nasproti.

Na Koreji gori naprej in za enkrat je videti samo to, da je ta ogenj zelo težko pogasiti, ker so ga od drugod zanetili in ga od drugod še netijo.

Oborožitev obeh taborov — vzhoda in zapada — se nadaljuje z mrzlično naglico. Zanimivo je, da so se na Koreji znašla v bojih letala na raketni pogon, katere je bil Hitler zadnji mesec pred koncem dovršil, pa jih ni mogel več uporabiti. Seveda so današnja letala še vse popolnejša — ena so sovjetskega, druga ameriškega izvora, obojna pa lete preko tisoč kilometrov na uro. Preizkuševanje orožij v korejski vojni spominja na špansko in finski začetek pred drugo svetovno vojno.

Vsekakor je Mao-Tse-Tungova igra dvoličnega značaja in kakor je z intervencijo na Koreji, v trenutku, ko je ves svet mislil, da je prepoznal, slednjo potezo le napravil, — tako utegne tudi v bodočem razvoju ostati zagoneten in presenetljiv. Za sedaj so na Koreji Amerikanci, — če bi se pa na njenih mejah oglasile sovjetske rdeče armade, — bogve, kakšen obraz bi napravil rdeči Mao-Tse-Tung, ki pa je rumene polti.

Tibet je „osvobojen“

To se pravi, da so ga zasedle komunistične čete, ne da bi se ta država mogla braniti in ne da bi jo kdo praktično poskušal braniti. Indijec Pandit Nehru, ki vlada 300 milijonskemu narodu, ki je bele rase, je pred meseci lomil kopje za Mao-Tse-Tunga, ko je šlo za njegov sprejem v UNO. Tudi pozneje, ko je Severna Koreja vpadla v svojo južno sosedo in so se dogodki razpletli do tega, čemur smo priča danes, je Pandit Nehru prosil Amerikance, naj korejsko zadevo „mirno“ rešujejo. Zdaj pa je bilo „vprašanje“ Tibeta na isti način rešeno. V Tibetu je danes mir, toda Mao-Tse-Tung bo povsem mirno začel graditi ceste, ki bodo vodile proti Indiji.

Pandit Nehru se že precej časa ni več oglašil.

Pakistan se oborožuje

To je približno 80 milijonska država med Indijo in Perzijo, ki je nastala pred štirimi leti, ko so Angleži zapustili Indijo. Prej je bila del Indije. Prebivalci so mohamedanske vere. Ne vemo, v kolikem obsegu in kdo oborožuje Pakistan, vendar je to novico mogoče spraviti v sklad z načrtom, po katerem naj bi se od Atlantika do Indijskega oceana potegnili veriga protikomunističnih, oziroma protisovjetskih držav pod ameriškim pokroviteljstvom. Med temi državami bi bili od Španije in Italije, pa preko Jugoslavije, Grčije in Turčije, tudi Perzija in Pakistan.

Udarnost Vzhoda tekmuje z rastočo pripravljenostjo Zahoda

Tisti, ki bo zaostal, ne bo mogel voditi vojne.

Težko ranjena Evropa se ozdravlja. Na dnevnem redu tega okrevanja so pač nemško-francoska vprašanja in pa ideološka vprašanja. Nemci radi francoskega nasprotovanja za sedaj še nimajo svojih armad in generalnih štabov. Videti pa je, da so Nemci že nekaj popustili, kar se tiče njih „vojaški časti“ in se bodo zadovoljili s tem,

da bodo poveljevali regimentom ali celo divizijam. Bolje nekaj kot nič, si mislijo, Francozi pa tudi skušajo pozabiti na neprijetne nemške obiske v svoji deželi ter pričenjajo uvidevati, da bi Nemci v današnjem položaju končno branili tudi nje (čeprav nehoti).

Gospodarsko se je Evropa v zadnjih treh letih toliko dvignila, da je že pressegla predvojno stanje. To je zasluga Marshallove pomoči. Na politično-ideološkem polju pa tega ni mogoče še reči, kljub temu, da je nadvse očitno nazadovanje zapadno-evropskih komunističnih strank.

Komunizem stremi za tem, da vedno kaj novega prinese. Zadnje mesece so v modi „mirovni kongresi in resolucije.“ Je pač tako, da tisti, ki je prvi, pa čeprav gnilo sadje prodaja, vendarle največ izkupi. Nekaj novih lahkovernih somišljenikov — predvsem med inteligentnimi krogi — so si pridobili, toda precej so jih pa vprav radi korejskih dogodkov izgubili. To je dokaj prepričevalno dokazal tudi zadnji „Varšavski mirovni kongres.“

Z LJUBLJANSKE UNIVERZE

Dne 10. novembra je bil izvoljen za novega rektorja ljubljanske univerze redni profesor pravne fakultete doktor Gorazd Kušej, za prorektorja pa redni profesor prirodoslovne matematične fakultete dr. Svetozar Ilešič.

SMUČI NA NAKAZNICE

Osrednja organizacija za šport v Sloveniji „Slovenijasport“ javlja, da je prodaja smučarstva vezana izključno samo na nakazila, ki jih izstavlja Smučarska zveza Slovenije in pa Telovadna zveza Slovenije. Nabava smučarstva je omogočena le fizikalnim organizacijam in aktivom.

IZGUBE CIVILNEGA

PREBIVALSTVA NA KOREJI

Oblasti korejske republike so objavile pregled izgub, ki jih je utrpelo v sedanji vojni civilno prebivalstvo. Po teh podatkih je bilo ubitih okoli 100.000 civilnih oseb, 89.000 ranjenih, 76.000 jih pa pogrešajo.

Komunisti so razen tega odpeljali s seboj 9700 Korejcev.

Pismo iz Brazilije

Sao Paulo, sredi novembra 1950.

Marsikdo v vaših krajih misli, Bog ve, kako se revež poti v onih tropičnih krajih, ko piše tole pismo. Gotovo mu pot kar curkoma lije z obraza, saj leži šent Pavel (pa ne koroški!) na 24° južno od ekvatorja, torej samo 100 km od južnega povratnika, kjer se po mnenju geografov začenja tropski pas, kot so nas učili napačno v šoli svoje dni, kakor še mnogo drugih stvari, ki jih človek v življenju nikdar ne more koristno porabiti.

Živimo torej približno tako daleč na jugu od ekvatorja, kakor so daleč na severu zgornji predeli Egipta v smeri proti Sudanu, če si tako kaj več lahko predstavljate. Na vsak način si človek v takih krajih že lahko predstavlja črnega zamorca, vsega ožganega od tropičnega sonca. No, nič strahu ne imejte zame v tem pogledu! Tudi tisti, ki bi se radi na stroške Združenih narodov kdaj videli do deželo (Bog ve, koliko časa bodo še hoteli plačevati za nas daljna potovanja, ki bi si jih tako mnogi radi prihranili!), naj si zaradi vročine ne delajo preveč skrbi. Zdaj je pri nas približno tako, kot začetkom maja v vaših krajih.

Zaradi tega mi topla obleka skoraj vsak dan prav pride, poleg suknjiča si oblečem tudi lahki pulover in včasih doma v sobi, kadar sonca, tudi zimski. Tako vso vročino te tropske dežele zaenkrat kar dobro prenašam, včasih bi peč v sobi ne bila odveč. Toda take razvade si premeteni Braziljanci ne privoščijo. Kolikor imajo v gozdu preveč dragocenega lesa, ga požgo rajše kar na licu mesta, kot da bi vozili drva v mesto. Še vedno namreč velike predele dežele kultivirajo na ta način ter jih spreminjajo v puščavo.

Proti Braziliji

Toda danes bi rad napisal nekaj drugih stvari.

Najprej, kako pride človek v to mo-

derno vlemesto, ki sedaj brez predmestij zavzema kakih 20 km v kvadratu zazidane površine. Diplomati, žurnalisti, agenti in podobne vrste žlahta seveda z zrakoplovom. Do pred kratkim so velike svetovne zrakoplovne družbe vzdrževale le zveze z Rio de Janeiro kot prestolico te ogromne države. Zdaj so raztegnile svoje mreže vse tudi nad S. Paulo, ki leži kakih 500 km oddaljeno dalje proti jugu, dobrih 100 km v notranost dežele na visoki planoti v nadmorski višini med 800 in 900 metrov. To mesto ter zvezna država istega imena je namreč gospodarsko središče države in sicer tako važno središče kot je bil morda nekoč Dunaj v stari monarhiji.

Ker ne spadamo v vrsto zgoraj navedenih svetovnih potnikov, ki plačajo za pot po zraku do sem lahko dobrih 600 USA dolarjev, si izberemo že od vekomaj najcenejšo pot, po vodi. Da je ta pot najcenejša, ni dokaz samo naš stari rek: „je šlo vse po vodi“ — pač ker to ne stane mnogo, — ampak tudi dejstvo, da Združeni narodi reveže z vsega sveta razvažajo po tej poti. Pri tem imajo ti ljudje seveda tudi mnoge prednosti, ki jih potniki po zraku nimajo. Lahko n. pr. dolge dneve slone čez krov ladje, gledajo morske galebe, ki naznanjajo nedvomno bližino nevidne obale, gledajo delfine ali pliskavice, ki v tropah spremljajo krn ladje ob obeh straneh v tekmi na daljavo tudi po 10 in več km, gledajo leteče ribe, ki jih sredi oceana zdaj in zdaj prežene ladja iz njihovega blaženega miru. Končno, če jih je tako volja, taki potniki tudi lahko vise preko krova in darujejo morskim bogovom vse darove svojih želodcev po mili volji. Torej vseh teh prednosti potniki po zraku nimajo, ki večkrat niti vedo, da je pod njimi širni ocean, ko lete po tisoče kilometrov daleč nad nepretrgano plastjo težkih oblakov. (Dalj. prih.)

Vatikan je odločil

Svetovni nazori so svetovi zase in ne dopuščajo, da bi drug drugega izpodnašal.

Komunizmu je iz tega vidika krščanstvo in njegova duhovščina trn v peti.

Nekaj časa so gonili to duhovščino pred ljudska sodišča in jo sodili ter obsojali. Rezultati so bili za komunističen režim malenkostni.

Nove poti so začeli iskati. Prodreti v duhovniške vrste in od znotraj to trdnjavo izpodbijati. Našli so se posamezniki, ki so iz osebnega udobja ali pa iz strahu pristali na sodelovanje z režimom. Dobili so častni naslov „ljudskega duhovnika.“ Take pojave smo mogli opazovati v vseh vzhodnih državah in tudi v Jugoslaviji.

Jeseni 1948 je pričela mala skupina teh duhovnikov tudi v Sloveniji izdajati svoj list: „Bilten“, ki je bil močno naperjen proti Vatikanu in je zastopal težnje po „narodni“ cerkvi.

12. aprila 1949 je Vatikan pisanje lista obsodil in list je zamrl.

20. septembra 1949 so nato sklicali občni zbor „ljudskih“ duhovnikov za Slovenijo; 124 duhovnikov so navozili z avtomobili skupaj. Občni zbor je za predsednika izvolil župnika Antona Bajta, za tajnika ljubljanskega profesorja Viktorja Merca, pri vladi pa je to duhovščino zastopal Jože Lampret. List „Nova pot“ so pričeli izdajati, ki pa se po svoji vsebini ni razlikoval od

svojega prednika.

Iz Vatikana so dobivali prizadeti duhovniki ponovna svarila. Ker ta niso zalegla, je sledila 30. avgusta 1950 izobčitev zgoraj imenovanih treh vodilnih mož, o čemer so bili tudi obveščeni.

Dne 2. oktobra se je vršil drugi občni zbor Ciril-Metodijskega društva katoliških duhovnikov in predsednik Bajt je pri tej priliki hudo napadel Vatikan, češ da se vmešava v jugoslovanske notranje državne zadeve.

Temu zadržanju je sledila 11. novembra 1950 javna objava izobčenja v vatikanskem glasilu „Osservatore Romano“, ki se dobesedno glasi: „Pooblaščenici smo da objavimo naslednje: Ker so jugoslovanski duhovniki Anton Bajt, Jožef Lampret in Viktor Merc vztrajali v svoji neubogljivosti kljub ponovnim opominom sv. konciljske kongregacije, je ista sv. kongregacija izjavila z razsodbo z dne 30. avgusta 1950, da so imenovani duhovniki zapadli na poseben način sv. Stolici pridržanemu izobčenju.“

To jasno stališče s strani najvišjega predstavništva katoliške Cerkve bo pojem brez dvoma razjasnilo.

Da pa je tudi vlada računala z uspehom te akcije, je razvidno iz vprašanja, ki ga je stavil sam maršal Tito delegaciji Ciril-Metodijskega društva: „Če smo se mi rešili Moskve, zakaj se vi ne bi Rima?“

Dr. Valentin Inzko:

Pouk slovenščine na celovski gimnaziji

V zadnjem času je spet mnogo slišati o pouku slovenščine na dvojezičnih šolah. Oglejmo si danes, kako je s tem poukom na gimnaziji v Celovcu. Predočili si bomo težkoče, ki so s tem v zvezi pa tudi videli veselje, ki ga imajo dijaki s slovenščino na klasični in realni gimnaziji v Celovcu.

Omenjeni gimnaziji je priključena tudi ona na Plešivcu (Tanzenbergu), kjer je večina slovenskih dijakov in se poučuje slovenščina kot prostovoljni predmet v 6 različnih tečajih. Način pouka je zato tu lažji, ker so slovenski dijaki ločeni od nemških in imajo vsak svoje tečaje.

Na celovski humanistični gimnaziji pa so razmere čisto drugačne. Tu obiskujejo slovenski in nemški dijaki isti tečaj slovenščine. Slovenskih dijakov je namreč premalo, da bi mogli tvoriti poseben tečaj. Omenili smo že, da večji del slovenskih dijakov študira v Marjanšču na Tanzenbergu, nekaj pa jih obiskuje tudi realno gimnazijo ali realko na Velikovski cesti.

Kakor prejšnje leto, obstojajo tudi letos na klasični gimnaziji za slovenščino trije tečaji. V 1. tečaju so vsi začetniki. Pouk tu bi ne bil težaven, če bi bili vsi učenci vsaj približno iste starosti. Tako so n. pr. v preteklem šolskem letu obiskovali tečaj dijaki 4. 5. in 6. razreda z onimi iz 1. ali 2. razreda. Razumljivo je, da se ne da enako hitro napredovati z 10., 12. letniki ali pa 16. letniki, ki imajo za slovenski jezik že več razumevanja in — kar je posebno važno — slovnične podlage v drugih jezikih. Morda bo kdo ugovarjal: „Zakaj četrti, peti, šestosolci ne prično obiskovati tečaja slovenščine že prej?“ Nekateri učenci pač dobe zanimanje, veselje in razumevanje za jezike šele kasneje. Mnogi starši pa se bojijo poslati že prvo šolsko leto svoje otroke h kakemu prostovoljnemu predmetu. Menijo namreč, da naj se otroci posvetijo najprej obveznim predmetom. Razen tega se pouk prostovoljnih predmetov, tako tudi slovenščine, vrši delno popoldne. Učenci morajo dvakrat dnevno v šolo in pridejo zlasti tisti, ki se vozijo z vlakom — pozno zvečer domov.

Pouk se v prvem tečaju vrši po slovenski vadnici, ki jo je sestavil „Delavni odbor za slovenščino“. Uspeh pouka je kljub obilnim težkočam res dober in je opaziti pri učencih, da bi se res radi in kakor mogoče naglo naučili slovenščine. To razvidno že iz tega, da je nek učenec 5. razreda, ki je lani obiskoval prvi tečaj, med počitnicami predelal toliko snovi iz vadnice, da je letos mogel vstopiti kar v 3. tečaj. Seveda bo ta dijak moral premagati še precej težkoč, toda pri tako

velikem zagonu in veselju do jezika tudi to ne bo pretežko.

V drugem tečaju so tisti učenci, ki so prejšnje leto obiskovali prvi tečaj in pa oni dijaki s slovenskim materinim jezikom, ki prostovoljno slovenski pouk obiskujejo prvič. Tudi ti morajo najprej biti dobro podkovani v slovnični, da morejo priti v zadnji, to je 3. tečaj.

V tem (drugem) tečaju so težkoče že večje. Slovenski dijaki prinesejo s seboj precejšen besedni zaklad slovenskega koroškega narečja, z mnogimi je možno že takoj poleg gramatike vaditi v dvogovorih ali krajših govornih vajah, jih seznanjati v materinem jeziku z njih ožjo domovino. V preprosti obliki bi že lahko pisali krajše sestavke, če bi se ne bilo treba ozirati na tiste, ki niso prinesli s seboj nikakega besednega zaklada razen tega, kar so se naučili v enem šolskem letu. Velika naloga učitelja slovenščine je: Slovence in Nemce pri pouku enako zajeti in pri vseh vzbuditi veselje k priučitvi slovenskega jezika.

Največ težav pa nastopi na humanistični gimnaziji v tretjem tečaju. V tem tečaju so tisti nemški dijaki, ki so uspešno predelali snov drugega tečaja, da si za tretji tečaj niso čisto zreli, a bi v drugem tečaju čas samo zapravljali; za tretji, t. j. zadnji tečaj, pa jim manjka še besednega zaklada. Ta bi jim omogočil razumeti leposlovna predavanja. Tako je v tečaju samem skoro potreben dvojen pouk, če hočeš, da bodo Slovenci z zanimanjem sledili ter bodo deležni lepote slovenskega slovstva in da Nemcem pouk kljub temu ne bo pretežek. Tako se v tem tečaju prevaja vzorni sestavi iz slovenščine v nemščino in obratno. Tudi literarna zgodovina se obravnava v slovenščini. Za posebno branje v prvi polovici šolskega leta pa imajo dijaki letos Cankarjevo povest „Križ na gori“.

Na humanistični gimnaziji v Celovcu, kakor tudi na gimnaziji na Tanzenbergu se pouk slovenščine vrši 6. uro, torej zadnjo dopoldansko uro ali pa popoldne. To pri prostovoljnih predmetih ni drugače možno. Dobrohotna naklonjenost šolskih oblasti glede pouka slovenščine ne more spremeniti dejstva, da jezikovni pouk spada v prve dopoldanske ure, ko so zaradi spočitosti dijaki zanj bolj sprejemljivi. Sploh se pazljivost med dopoldanskimi in popoldanskimi urami ne da med seboj primerjati.

Iz zgoraj navedenih razmišljanj je razvidno, da bi slovenski dijaki prišli na svoj račun le, če bi imeli svojo slovensko gimnazijo. Potem šele bi ti dijaki res obvladali svoj materini jezik,

spoznali njegove lepote in njegovo blagovščino ter bogastvo. Nanj bi bili ponosni in bi ga ljubili; tako kot nemški sovrstniki, ki so obiskovali 4 leta nemško ljudsko šolo, 8 let nemško gimnazijo in so imeli priliko, da se svojega jezika temeljito nauče. Po 8 letih slov. gimnazije bi naši dijaki bili res podkovani v slovenskem jeziku. Tudi najboljši učitelj v kratkih urah tečaja čisto slovenske gimnazije ne more nadomestiti. To zlasti zato ni mogoče, ker večina slov. dijakov že iz ljudske šole ne prinese potrebne podlage, na kateri bi v srednji šoli lahko gradili.

In na realni gimnaziji?

Veseli se slovenščine je na realni gimnaziji veliko. Uvedba obveznega slovenskega pouka tukaj je daljnosežnega pomena za miren razvoj in napredek naše dežele. Učenci se morajo, pričenši s petim gimnazijskim razredom, učiti slovenščine. Tuji jeziki na

Kar je pika na „i“,
to je za Vašo kavo naša

**Titze
Gold**

Figova kava
v kockah

realni gimnaziji torej so: angleščina, latinščina in slovenščina.

Če bi kdo mislil, da se dijaki za pouk slovenščine ne brigajo ali ga prezirajo, se moti. Kakor učenci, tako tudi starši kažejo veliko razumevanja za učenje drugega deželnega jezika. Nasprotovanja pri pouku sploh ni opaziti, upora res ni. Dijaki so z dušo in telesom pri stvari.

Pouk se v 5. in 6. gimnazijskem razredu vrši po slovenski vadnici, v 7. in 8. razredu pa berejo in prevajajo sestavke iz „Slovenske besede“. To je mala zakladnica vzornih sestavkov, ki so jih spisali najboljši slovenski pisatelji. Knjigo je izdala in založila DSM. Slovestvena zgodovina se predava v 8. razredu lahko v slov. jeziku, kajti učenci že jezik toliko obvladajo. Iz tega je razvidno, da pri pouku res sodelujejo in se z veseljem učijo.

Vsako leto pripravijo učenci svojo oddajo za radio, kar jim da veselje in tudi možnost, da svoje znanje izkažejo. Pesmi, deklamacije in recitacije so glavni del takih oddaj. Pesmi pojo tudi med slovenskim poukom, kar uro zelo poživlji. S posebnim veseljem pojejo dijaki koroške narodne pesmi, a tudi

umetne so jim všeč. Dijaki spoznava-jo tudi slov. koroške običaje, kar pripomore, da globoko spoznajo ljudsko dušo slovenskega sodeželana.

Koliko se more nemški dijak po dveh letih naučiti slovenščine, je razvidno iz sledečih stavkov, ki so jih učenci po Levstikovem Martinu Krpanu v 50 minutah predstavili v nemščini. Delo so imeli za šolsko nalogo. Od 26 učencev sta samo dva dobila nezadostno.

„Fran Levstik nam je napisal povest o Martinu Krpanu, katero mu je pripovedoval nekda v lipovi senci Močilar.“

Krpan je bil silen mož, ki je prevažal na svoji kobilici angleško sol od morja v slovenske vasi na Notranjskem. Mnogokrat je natovoril več sto. tov soli. Nekega dne ga je srečal cesar, ki se je peljal s svojo kočijo v Trst. Ko je videl, kako je prijel Krpan kobilico in tovor z njo ter jo prenesel v stran, si je mislil: To velja, da bi se zapomnilo!

Glej, in pripetilo se je, da je prišel na Dunaj strašen velikan po imenu Brdavs. Ta je umoril poleg cesarjevega sina celo vrsto drugih junakov, ki jih je premagal. Tako je razumljivo, da je pristopil k cesarju sel, ki je cesarost z veliko ponižnostjo spomnil na silnega Krpana, ki sta ga srečala predlansko zimo blizu Trsta. Ko je cesar videl, da Brdavs nobeden ne premore, je poslal sla z lepo kočijo po Krpanu. V vasi Vrh je ta rekel Martinu: „Le urno zapri kobilico v konjak ter se prajnje obleci, kajti še danes se bova peljala k cesarju, kateri te prosi usmrtiti Brdavs, ki je tak, da ga nihče ne ustrašuje.“ Krpanu se je dobro zdelo, kar je slišal ter je rekel: „Če ni drugega, kakor tisti prokleti Brdavs, potem vam povem, da je meni to toliko, kakor komu kamen čez lužo vreči!“ Po teh besedah sta zdrčala na Dunaj...“

Že to je dokaz proti tistim, ki trdijo, da se slovenščine v zadnjih razredih gimnazije ni mogoče toliko naučiti, da bi jo mogli uporabiti v vsakdanjem življenju in jo mogli razumeti v knjigi. Da, v štirih letih vestnega študija se da mnogo doseči in marsikomu bo slovenščina služila kot most za uk kakega drugega slovanskega jezika.

Glavni pomen in namen slovenskega pouka pa je brez dvoma ta, da bi iz gimnazije izšli dijaki, poznejši uradniki, z znanjem slovenskega jezika in bi postali tako res prijatelji slovensko govorečih sodeželanov.

Vsak učitelj slovenščine naj se zaveda, da s pravilnim in vestnim poučevanjem vrši veliko nalogo: zblíževati oba naroda, kazati lepote slovenskega jezika, kulturno bogastvo tudi nemškim sorojakom, da bosta na podlagi medsebojne ljubezni in spoštovanja v deželi zavladala mir in blagostanje.

Z. I. M:

Zvesta seča

36.

Čas mine...

Neža drsa skozi vežo in dvor na kaščo. Na mostu si mora oddahnuti, pljuča in srce nič več ne delajo kot bi ona rada. Pa danes ji še nekako gre, ker se na Roka veseli. Saj je bil pisal, da za njih rojstni dan in god pride domov na dopust. Sedaj so pripravili postelj v izbi, na kašči bodo dobili jabolke in mesa, da bodo sinu postregli s tem, kar mu je vedno najbolj dišalo. Še en dan in sv. Neža bo tu, tudi Rok bo gotovo prišel, saj je besedo vedno držal.

Rezi je pekla pogače, Joza pa se je držal nekje na vasi. Dela posebnega ni bilo in zmeraj je trdil, da pri samih ženskah ni dobro biti, živino sta opravila Ivan in Aleš. Zdaj sta šla k Dravi po kamenje, če bodo na vigred res popravljali hleve.

Čudni časi so nastali. Časopisi so kar naprej pisali o razmerah v raznih državah, o političnih napetostih in strašili z vojno. Rezi, ki se za politiko vedno zanimala, je precej s strahom gledala v bližnjo bodočnost. „Ma-

ma, spet bo vojna,“ je večkrat dejala.

„Bog nas jo obvaruj!“ je Neža želela. Doživela je bila že eno, v vojnem času garala na vse pretege in se bala za otroke. Zdaj pa naj izbruhne nova in ta naj bi bila še mnogo strašnejša kot ona prva. Že misel sama jo je spravljala iz ravnotežja, da si je bila vajena mnogo prestat in prenesti. To, da danes se je veselila — saj bo Rok prišel po dveh letih spet domov na oddih. Še zmeraj je na njem najbolj visela. Bil je njen ponos, njena tolažba in opora. Saj je bila tudi Reza nadvse pridna, prizadevna in skrbna, a vendar se zlasti mati na odraslega sina mnogo laže nasloni kot na hčer, ki jo ima vedno poleg sebe.

Neža je že tretjič stopila na prag, da bi pogledala, če sin že prihaja. „Rezi, pojdi no in poglej, če že gre. Tako slabo vidim zadnji čas.“ Rezi se je nasmehnila in stopila na cesto. Tudi ona ga ni zapazila. „Ni ga še, mama, a pride čisto gotovo,“ jo je potolažila. „Nepočakani ste in čas vam vse prepočasi teče, potem pa, ko bo Rok doma, bo pa prehitro minil.“

Neža je v notranjosti hčeri potrdila. Sedla je k štedilniku in vzela v roke mlek. „Stara sem že in tale tu je moj najboljši prijatelj. Prav je, da se počasi pripravim na prihod božje dekle. Toda Roka bom še videla.“

Pa so zahreščale večne duri. Neža je natančno slišala, kljub temu, da je bila precej gluha. Molek je zdrknul na tla, stopila je k vratom in že pozdravljala sina.

„Zadnjikrat se vidimo,“ je pravila mati.

„Oh, saj ste še trdni,“ jo je pogovarjal Rok.

„Srce, srce mi nagaja,“ je dalje tožila Neža.

Roku na pomoč je priskočila Reza, ki je v šali dejala: „Ah, srce imajo še tako, da bi še ženina dobili!“

Vsi so se smejali in spremili Roka v toplo izbo. Reza je nosila na mizo. Neža je morala sedeti poleg Roka in pripovedovati, kako gospodarijo, kaj mislijo za naprej in kakšen je Joza.

Pravi gospodar Rutarjevine je bil namreč Rok, mama pa so bili njegova namestnica. Delali so po lastnem preudarku, varčevali in se matrali kar naprej. Garanje jim je prešlo tako v meso in kri, da se jim je zdelo greh, če niso delali. Rok je bil še neporočen. Saj bi dobil ženo, o. marsikatera Vrbičanka je gledala za postavnim možem, a za to ni imel veselja.

Reza se je pa le za politiko zanimala. Neža je bila že skoro huda nanjo, ker je Roka ves čas samo s takimi vprašanji nadlegovala. Toda tudi Rok je imel slabe slutnje.

„Zato sem letos pozimi prišel na dopust, ker poleti ali jeseni ne bom več mogel.“

S tem sta ženi vse vedeli. Torej bo prav gotovo vojna izbruhnila. Reza ni bila prav nič presenečena nad odgovorom, bolj mama. O grozotah vojne, ki bo nastala, sta bili precej poučeni, saj sta veliko brali, a prav misliti in verjeti vendar nista mogli.

Tako je ta dopust, kljub lepi zimi, potekal v strahu in slutnji na vojno, smrt in zadnje skupno bivanje.

Mati Neža pa je imela še neko veliko skrb. Sin je na tujem postal za vero brezbrizni. Tipala je in tipala, kako je s to svetinjo pri njem in žal spoznala in ugotovila, da je sin postal silno hladen, čisto mrzel za krščanski nauk.

Ko sta sedela ob peči in je njegova roka počivala v njeni, je dejala: „Sin, jutri odhajaš. Bog ve, če se bova še kdaj videla. Moje roke so udelane, srce izčrpano, kmalu me smrt vzame. Pa se je ne bojim. Saj sem vedno živela po božjih zapovedih. Zvesta sem bila obljubam, ki so jih pri krstnem kamnu botri izrekli zame. Toda eno veliko skrb imam — za tvojo dušo. Vidi, da je Bog, da si ga mnogi taje.“

(Dalje prihodnjič)

ŽIVLJENJE JAKOBA PETELINA

Malokaj vemo o zunanjem poteku Petelinovega življenja in je zato kmalu povedano. Rodil se je od kmetijskih ali pa obrtniških staršev v Ribnici na Dolenjskem ali pa v Šentviški gori pri Idriji, morda tudi v Idriji sami, vsekako na slovenskih tleh. Njegovo rojstno leto je 1550. Ker je dobil ime Jakob in so se tiste čase še bolj kot danes držali navade, da naj bo godovni dan patrona čim bliže rojstnemu dnevu, se domneva, da se je rodil v času med 15. aprilom in 31. julijem.

Prvi pouk je prejel gotovo v kakem katoliškem zavodu svoje domovine, bržkone v cistercijskem samostanu v Stični, nadalje se je pa izobraževal morda še v Trstu in na Reki, od koder je tekkel tiste čase živahen promet preko naše zemlje. Okoli leta 1570, 20 let star, je zapustil domačo deželo in šel v daljni svet. Dokazano je, da se je dalje časa nahajal na Nižnjem Avstrijskem v samostanu Melk, od tam pa je prišel na Dunaj in bil sprejet v dunajsko Dvorno kapelo, pri kateri je sodeloval kot altist še leta 1574.

Za tem ga je pa ukaželnost vodila od mesta do mesta, od samostana do samostana, večinoma po Moravski pa tudi po Češki in južni Šleziji, do Vratislave in Gorlic. Na teh potovanjih je spoznal mnogo glasbenikov, saj sam hvali, kako so po vseh mestih teh dežel vneto gojili glasbo, spoznal pa je tudi vplivne osebe, med njimi poznejšega škofa olomuškega Pavlovskega, ki mu je bil pomoč in opora v njegovem stremeljenju.

Ta doba uka in potovanja se konča leta 1579, morda že malo prej. Tedaj je namreč postal Pavlovski škof v Olovcu in postavil za svojega zborovodjo našega Petelina.

Kot zborovodja je imel naporno službo. Obenem je skladal motete za praktično potrebo. Pripravljali jih je za tisk. Tisti čas je dal tudi natisniti izbor svojih maš. Spoznal je, da je težko pravilno note tiskati, če je skladatelj daleč od tiskarne. Da bi mogel tisk svojega glavnega dela „Opus musicum“ sam nadzorovati, je zapustil službo pri svojem pokrovitelju Pavlovskem in se leta 1585 preselil v Prago, kjer je prevzel službo pevovodje pri cerkvi Sv. Janeza na Bregu, stanoval je bržkone pri svojem bratu Juriju, ki je tudi bival tam kot tiskar. Pri tiskarju Nigrinu je pa Petelin dal svoje skladbe tiskati. To je bila draga zadeva. Podpirali so ga pri tem mogočni prijatelji s spodbujanjem in z denarjem. On sam je skromno živel in je vse žrtvoval, da je mogel obelodaniti svoje skladbe in jim priboriti veljavo. Sicer pa je imel živahne prijateljske stike z glasbeniki na cesarskem dvoru v Pragi. Leta 1591, 18. julija, je bržkone radi kake nagle bolezni izdihnil svojo plemenito dušo.

„Šel sem, šel čez gmajnico“

V veseli družbi na pliberškem „jarmaku“ smo peli pesmi, razne, narodne in umetne, večinoma seve narodne, kakor smo se jih ravno spomnili. Pa ti jo vzdigne eden od nas: „Šel sem, šel čez gmajnico“ in vsa družba razigrano poprime „čez“, „privdarja“ in „basira“, da je veselje.

„Kaj jo poznaš to pesem, Tevžej?“
„Kaj je ne bi! Kolikokrat smo jo peli še kot študentje!“ Kako živa je ta pesem med narodom! Ne povsod, pa vendar! In kjer se začuje in kamor se zanese, tam se pesem hitro udomači in dobi takoj korenine v ljudstvu. Kdo bi si mislil, da je ta pesem stara že najmanj 400 let! Naš veliki Petelin jo je že tudi pel! „Kdo ga je čul?“ boste vpraševali. Le poslušajte. V času, ko je živel Petelin, so vsi komponisti in tudi Petelin skladali tako, da so za začetek, za osnovo vzeli že kako znano melodijo ali skladbo, cerkveno ali svetno. To melodijo ali skladbo so potem preoblikovali, jo prepletali z novimi melodijami, jo delili in sestavljali tako, da si končno komaj še spoznal iz nove skladbe prvotno melodijo. Najlažje si

jo še spoznal na začetku. Vajene oči in ušesa muzika pa so v celi skladbi zaznavale sledove prvotne pesmi.

Tako se je zgodilo tudi s to preprosto, domačo narodno pesmijo: „Šel sem, šel čez gmajnico“. Gallusu je zvenela še v ušesih izza mladih dni, ko je poslušal ob večerih fante na vasi ali pa je sam z njimi pel. In ko je bival sredi olomuških zidov, mu je ušel spomin nazaj na lepo domačo vas. Pri tem se mu je morda utrnila solza, iz prsi pa mu je privrela znana melodija. Zapisal jo je, preoblikoval jo, pridelal ji je druge melodije in podložil besedilo, ne več sanjajočo fantovsko, temveč resen opomin in klic, ki ga nam kliče Cerkev v adventu: „Pripravite svoja srca“.

Nam se vse to čudno zdi. Način komponiranja. Še bolj pa predelavanje svetne pesmi v cerkveno. V 16. stoletju je bilo to nekaj navadnega, vsi so tako delali. Da se lažje sprijaznimo s tem postopanjem, povem samo to, da je po taki predelavi prvotna skladba bila komaj še spoznatna in je dobila popolnoma nov značaj.

Jakob Petelin-Gallus

Na to sorodstvo naše narodne pesmi s skladbo Jakoba Petelina nas je opozoril Ludvik Zepič s člankom „Sledovi slovenske narodne pesmi v Gallusovih skladbah“, ki je bil objavljen v „Cerkvenem glasbeniku“ leta 1938 v št. 9/10. str. 145. Ludvik Zepič pravi tam tudi še: „Raziskovanje o tem, ali je v Gallusovih skladbah zares zastopana tudi slovenska narodna pesem, je nekoliko težavno zaradi tega, ker je Gallus lahko uporabil tako pesem, ki so jo takrat še peli, a danes je ne pojo več, ker je zamrla; ne mogli bi je spoznati, četudi bi jo srečali. Razen tega mora raziskovalec poznati, če že ne rečemo vse, vendar zelo veliko narodnih napevov, ako jih hoče zasledovati po Gallusovih skladbah.“

In še to pravi Zepič: „Narodna pesem, ki se je Gallus tukaj nanjo naslonil, živi še danes med nami, ima tedaj vse časti vredno starost; v nekaj desetletjih bo slavila svojo 400-letnico, kar jo je Gallus vzel za model svoji skladbi; kdo ve, koliko let ji je bilo že takrat. In še ta poklon ji moramo napraviti, da se njena zunanost v teh 400 letih ni mogla mnogo spremeniti, ker je njeno neposredno sorodstvo z Gallusovo skladbo na njenem licu še danes tako očitno. Gallus ji je postavil trajen spomenik, zato bo gotovo še dolgo živela med nami in razveseljevala za petje vneti srca.“

Gallusov portret

ki ga na tej strani „Našega tednika“ prinašamo, je avtentičen in edina ohranjena podoba našega rojaka. Narejen je bil leta 1590 ter urezan v les. Ko je leta 1591 prišel na svetlo 4. zvezek njegovega velikega dela „Opus musicum“, ki je preskrbel cerkvene zборе z liturgičnimi spevi za celo cerkveno leto, tedaj so dodali temu zvezku tudi odtisk imenovanega lesoreza. — Ko je Gallus 18. julija 1591 zatisnil oči, so njegovi prijatelji izdali letak; na prvi strani je bil ponovno ponatisnjen njegov portret od istega lesoreza; potem so sledile žalobne pesnitve. Edini ohranjen izvod hrani v premonstratski samostanski knjižnici na Strachovu v Pragi.

Leta 1593 je izdal neki Henricus Göttingensis zopet letak z nemškimi pesnitvami, proslavljajočimi Jakoba Gallusa. Portret, urezan v les, je narejen po prvotnem, samo mnogo slabše.

Koncem 18. veka je posnel — zopet po prvotnem lesorezu — Gallusov portret češki umetnik Berka in ga ure-

nji del ima motete za godove Matere božje in drugih svetnikov.

C v psalme. Od teh sta postavljena za sklep dva psalma, ki jih sam naziva „psalmi triumphales“, to je ps. 149. „Cantate Domino - Zapojte Gospodu“, za 8 glasov v dveh zborih, ter ps. 150. „Laudate Dominum - Hvalite Gospoda“, za štiri zборе po šest glasov.

Vse te motete in psalme je izdal Petelin v zbirki, ki nosi po načinu tedanje dobe dolg naslov, ki jo pa danes na kratko označujemo z besedami, vzetimi iz tega naslova, namreč „Opus musicum“. Ta zbirka je izšla v štirih knjigah v Pragi leta 1586, 1587 in 1591. V njej je zbranih 374 skladb. Nekatero teh motetov so razdeljene v več delov, ki se lahko samostojno izvajajo; če štejemo posamezne dele ene pesmi, obsega zbirka 455 skladb.

Jakob Petelin je pa skladal tudi svetne pesmi. Te so se v njegovi dobi imenoval „madrigali“. Dostikrat so bile to pesmi nedostojne vsebine. Še Palestrina in drugi veliki vrstniki Gallusov, Orlando di Lasso sta skladala take pesmi. Naš Jakob Petelin je tudi skladal pesmi za dobro voljo, toda skrbno se je varoval vsakršne nedostojnosti, dostojnost in čistost mu ni sta kalila vesele zabave, nasprotno, vedel je, da pravo veselje je doma le v čistem srcu. Zavestno je šel to pot in ta samostojnost se je pokazala tudi v novem poimenovanju svetnih pesmi, imenoval jih je „moralia“. Besedila teh pesmi je zložil deloma sam. Nekatera bi se nam danes ne zdela zabavna, nekatera pa so vendarle tudi še po štiristo letih mikavna in ne brez poezije. Drugi skladatelji so jemali za madrigale besedila v narodnem jeziku, Petelin je uporabljal tudi za te svetne pesmi latinščino. Skladati jih je začel na prošnjo svojih prijateljev, češ, on veliki muzik, naj vendar stavi svoje velike zmožnosti v službo lepe zabave. In res je z njimi uspel. Ugajale so radi lepe mikavne glasbe, po svoji vsebini pa so vplivale očiščujoče na javnost. Občudovali so ustvarjajočo silo, idealno glasbo in njen ritem. Tako zelo je zadel potrebo in duh časa, da so mu prijatelji, ki so bili s poezijo bolj nadahnjeni, kar v kopah pošiljali besedila, da jih uglasbi, in to ne samo iz Prage, temveč tudi iz raznih provinc.

Sam je dal tiskati 55 teh madrigalov v 3 knjigah leta 1589 in 1590. Po njegovi smrti pa je njegov brat Jurij dal natisniti še 47 Gallusovih madrigalov leta 1596.

Še nekaj prigradnih kompozicij Gallusovih je znanih. Vseh znanih skladb se navaja 517. Koliko se jih je razen tega poizgubilo — kdo more to vedeti?

Pa že to število nam pove, da je Jakob Petelin neumorno ustvarjal in bil za Orlando di Lasso najplodovitejši skladatelj. Če računamo začetek ustvarjanja nekako z 20tim letom starosti, tedaj je Orlando di Lasso v teku 42tih let ustvaril 2337 kompozicij, Palestrina v 49tih letih dela 900, naš Jakob Petelin pa v 21tih letih 517.

Škoda, da so nam Gallusove skladbe težko dostopne. Na novo tiskan je v celoti Gallusov „Opus musicum“ v veliki zbirki, v kateri se tiskajo dela znamenitih avstrijskih glasbenikov in ki nosi naslov: „Denkmäler der Tonkunst in Oesterreich“, in sicer v letnikih XII (1905), XV (1908), XX (1913), XXIV (1917) XXVI (1919).

Posamezne Gallusove skladbe je objavil „Cerkveni glasbenik“, in razni nemški glasbeni zavodi. Mnogo Gallusovih motetov in psalmov pa je Glasbena Matica v Ljubljani objavila v letih 1940 in 1941, pa tudi že 1933. leta. V naši najbolj znani pesmarici, ki jo je izdala Mohorjeva družba, pa tudi najdemo najbolj slavno skladbo Gallusovo: „Ecce, quomodo moritur justus — Glejte, kako umira pravični“. To in še eno, namreč „Praeparate corda vestra — Pripravite srca svoja“ (za 4 glasen moški zbor) pa lahko dobimo opalografirano v Celovcu pri upravi „Nedelje“, (Viktringer Ring 26).

Delo Jakoba Petelina

Predvsem je bilo glasbeno ustvarjanje Jakoba Petelina namenjeno cerkvenim bogoslužnim potrebam. Ker je liturgični jezik rimske cerkve latinski, so tudi skladbe Petelinove na latinsko liturgičnem besedilu. Po uporabi oz. po besedilu se razvrstijo Gallusove cerkvene skladbe v tri vrste: A v maše. Znanih je njegovih maš 20, od teh jih je 16 dal tiskati v 4 zvezkih leta 1580 v Pragi. V rokopisu pa so se našle še 4 latinske maše.

B v motete. Moteta je skladba, navadno kratka, na kako besedilo, v enem ali dveh jedrnatih stavkih s pomenljivo vsebino, ki se rabi pri bogoslužju. Ponajveč je vzel Gallus besedilo iz rimskega brevirja, bodisi iz jutranjic, hvalnic ali pa večernic, kakor se opravljajo v samostanih ali škofijskih cerkvah. Razvrstil jih je za praktično uporabo po cerkvenem letu, za advent, božič, postni čas in velikonoč, binkošti in praznike po binkošti, zad-

CELOVEC

Nedeljska služba božja za naprej zopet ob pol devetih v slovenski cerkvi v Priesterhausgasse. Popoldne ob štirih blagoslov.

Uredništvo nujno išče Kosovo zgodovino Slovencev od naselitve do reformacije. Kdor ima knjigo, ga prosimo, da nam jo odstopi za primerno odškodnino bodisi v denarju, bodisi v zameno za knjige.

Krojaštvo
za dame in gospode

Phillip Kramer

Celovec-Klagenfurt, Theatergasse 4

Najsolidnejša in najmodernejša izdelava za vsak okus

Sele

V nedeljo, dne 26. novembra, priredi društvo „Planina“ igro „Lovski tat“. Pred tridesetimi leti smo isto igro prvič igrali v Selah.

Pridite vsi in si jo oglejte.

SELE — ZG. KOT

Daleč notri proti Košuti in na zapadu proti Oslici se raztezata naša grabna. — Na sončni strani in senčni strani pa na pobočjih zgoraj čepijo skromne hišice ali večji domovi. Daleč imajo ljudje, kamorkoli jih kličejo opravki: v cerkev, k občini, v trgovino. V Sele je daleč, v Borovlje še dalj, tudi do Bajtiš se pot vleče poleti, kaj še le v snegu. In naši otroci morajo obiskovati šolo na Bajtišah!

Od Franca, Vakovnika ali Gornika rabi otrok po kopnem nad dve uri, pozimi pa seveda še več. Okoli 6. zjutraj mora v temi od doma, če hoče pravočasno biti v šoli; ko dospje utrujen tja, ali ne bi na toplem najraje zadremal? Sneg, slabo vreme in dolga pot so vzrok slabemu obisku šole in tako tudi slabemu napredku.

Nujna potreba je, da se ustvari nov šolski okoliš z novo šolo, ki naj bi stala v bližini Mlečnikove žage, kjer se stekata oba grabna. V ta šolski okoliš bi spadal cel Zvrhni Kot in zapadni del Srednjega Kota. Zdaj je v tem okolišu 35 šolobveznih otrok, torej ravno za en razred. Šolski zakonik zahteva lastno šolo že tam, kjer je vsaj 20 otrok, ki imajo v šolo dalje kot 4 km.

Želja po lastni šoli na Zg. Kotu je že stara. Pod nacisti se je zdelo, da se bo tudi res izpolnila. Saj je bila 1939 že neka slovesnost, ko so določili že temeljni kamen za zgradbo. Občina je že kupila zemljišče, sicer na neprikladnem kraju. In oni, ki so imeli takrat veliko besedo, so se širokoustili, da bo to najmodernejša šola, kakršne ne bo blizu in daleč. Pa vse je ostalo le pri besedah, šole še zdaj po desetih letih ni. Naciji so se pa odločili, naj bo prebivalstvo raje izseljeno, zato šola ne bo potrebna.

Sedaj lahko kupite Vaš radio še v miru, zato obiščite že sedaj Vašo radio-trgovino

Otto Gaggel

Beljak

OTTO GAGGEL-VILLACH

(Zraven Parkhotela)

Pa mi smo še tu in želimo šolo imeti! Seveda pa z lastnimi sredstvi gradbenih stroškov ne zmoredno. Tu naj deželna vlada prikaže na pomoč. V radiu smo 10. oktobra slišali zveznega kanclerja Figla, ki je na zborovanju v Celovcu slovesno izjavil, da dobi deželna vlada od zvezne vlade deset milijonov

šilingov za plebiscitno ozemlje. Menimo, da bo pravično, če od tega denarja pade tudi nam ena drobtina v obliki nove šole.

GRABALJA VAS

„Človek, glej življenje svoje, danes srečen si, vesel, jutri ti že zvon zapoje, prah postaneš in pepel,“ tako poje pesem. To so bile tudi naše misli, ko smo spremljali v veličastnem številu k zadnjemu počitku mladega Kozleja v štiridesetem letu njegove starosti.

Še pol življenja je komaj doživel in že je moral zapustiti svojo ženo in svoje, vse svoje započeto delo in težko bomo pogrešali pridnega tesarja. Kako so sosedje cenili njegovo delavnost, je pričala udeležba na pogrebu.

Rajni pa je bil tudi izvrsten pevec in še 5. novembra, na zahvalno nedeljo, je pel pri sv. Danijelu Bogu v čast. Vnetje pljuč in srčni krč sta pretrgala nit življenja možu, kateremu smo vsi prisojali še mnogo let.

Ob grobu so se poslovnili od njega domači pevci, ki so zapeli žalostinko tudi na domu. Č. g. župnik Kaselj pa je v globokem govoru vzel slovo od pokojnega in ga nam priporočal v molitvi.

Žalujoci ženi naše prisrčno sožalje.

KORTE

Buči in razsaja v globoko zarežani strugi Korški potok in se jezi nad skoraj vsakim prišlecem. Saj vsi prihajajo kot tujci in motijo mir v njegovi rajsko mirni domovini. Samo ta potok nam prinaša vesti v svet in nam

Vsi, ki se vozijo z avtobusi, se ob prihodu in pred odhodom najdejo v restavraciji

"AUTOBAHNHOF"

Celovec - Klagenfurt

Pristna dunajska kuhinja, Buffet, naravna vina

poroča od dogodkih v njegovi domovini, v oddaljenih Kortah.

Pa ne smete misliti, da se v Kortah, ker so tako daleč od sveta, nič novega ne zgodi. Tudi ne smemo misliti, da morejo v tem mirnem kraju prebivalci lepo mirno in varno živeti. Povedati moramo namreč, da so pred nekako 14 dnevi vlomili brezvestni zlikovci pri Pristovniku v spalnico očeta-gospodarja in izropali blagajno korške podružnične cerkve. Napravili so to kljub temu, da ni bil plen velik, ter kljub temu, da je podružnična cerkev v Kortah revna in še nima zaceljenih ekonomskih ran iz preteklega vojne.

Tudi o nesreči moramo poročati, ki je hudo zadela Plesnikarjevega starejšega sina, 18-letnega Petra. Slamorenica mu je po nesreči odrezala pri zapetju na levi roki štiri prste. Zadel je ta nesreča hudo ponesrečenca samega, pa tudi starše. To je v tej družini že drugi slučaj nesreče v teku nekaj let. Toda vdati se moramo v voljo božjo.

Zima bo kmalu prišla v Korte, sneg nas bo zapadel, toda ne bomo zaspali. Težko bomo vedno pričakovali, kaj novega nam prinese „Naš tednik,“ zato bomo pa tudi mi poskrbeli včasih za kako novico.

TINJE — KAMEN

Dela na novem dravskem mostu dobro napredujejo. Stabri so postavljeni in sicer štirje. Sedaj so pričeli polagati traverze. V zgodnji spomladi pa bodo gradili zgornji del mostu in tako smemo pričakovati, da bodo dela na mostu do majnika ali junija končana.

Z mostom se seve pojavi tudi potreba po dobri zvezi mostu z državno cesto pri Vabnji vasi. Za sedaj so se zedinili,

da bi zveza vodila skozi Tinje, preko Dravskega dvora in Dol na most in preko Piškerč in Škocijana k jezeru. Verjetno bo tudi avtobusna zveza v spodnjo Podjuno usmerjena po novi cesti preko Tinj in tako bodo Tinje v prometnem oziru pridobile.

V Dravskem dvoru in Rakolah so osuševanje blata končali. Sedaj bodo posamezne parcele arondirali (= zaokrožili), tako, da dobi vsak kmet kot nadomestilo za svoje male dele parcel eno celoto.

Tudi letošnjo jesen se je pojavila pri nekaterih kmetih zopet ohromelost svinj.

LEDINCE

Na naši glavni šoli se vedno spreminja učiteljsvo, vendar tako, da se premeščajo samo najboljše moči. Od začetka letošnjega šolskega leta, torej tekom dveh mesecev, sta bila premeščena že dva učitelja in ena učiteljica. Da take spremembe med šolskim letom ne morejo biti ravno v prid šolski mladini, bi morala vedeti tudi šolska oblast.

Šele pred kratkim je bil z naše glavne šole odpoklican in premeščen v Vrbo učitelj, g. Koinig. Dasi po rodu Nemec, vendar ni bil po volji pešiči VdU-jevcem, ker se tej družbi, ki precej oblastno nastopa v občini, ni hotel pokoriti in trobiti v njen rog, marveč si je dovolil misliti z lastnimi možgani in je pravilno pojmoval načelo o dvojezičnosti, kakor jo nakazuje uredba zastran dvojezičnih šol.

Tako je g. Koinig pri šolskih prireditvah, ki jih je on vodil, pustil priti do veljave tudi slovensko pesem, če tudi samo v skromni meri. To pa označenemu krogu vsekakor ni bilo po volji in kakor se sumi — dalo povod za njegovo nepričakovano premestitev. Starši se g. Koinigu zahvaljujejo za njegov trud, ki ga je imel z učence mladino, obenem pa tudi za dobro voljo in objektivnost, ki jo je kazal domačemu prebivalstvu nasproti, želijo mu tudi na novem službenem mestu dobrih uspehov.

GORENČE

Pred nedavnim časom smo brali v „Našem tedniku“, da bodo Gorenče izumrle, zakaj pogrebni sv. imeli leta 1948 kar 10 in še 1. 1949 jih je bilo 9 po številu. Porok pa ni bilo skoro nič. Letos pa je ravno narobe. Zgleda, da bomo dosegli rekordno število porok. Že do sedaj smo imeli kar 6 porok doma, 15 ženinov in nevest, ki so bili bolj izbirčni, pa je šlo iskati svojega bodočega življenjskega „souplega“ ven iz domače fare.

Tako so se letos ponajveč doma poročili sledeči pari: Pogačnik Jurij (Mežnarjev Jur iz Sv. Radegunde) s Schatte Amalijo, uslužbenko pri Svetem na Ledu. Kaspar Jožef (Ladinikov Joži z Leda) je pa šel po nevesto. Hartl Angelo, prav v Grebinjski Klost. Pot v zakonsko življenje pa je odprla kar štirim parom skupaj Mavec Helena. Mavec Leni se je končno vendarle posrečilo najti ženina v Vienu, v Kanarah št. 6, pod Lisno goro, že v šentjurski fari v osebni Davida Jožefa, vdovca, pa za to toliko bolj pridnega tesarja. Opetnik Johan, vdovec, je tudi že zelo rabil gospodinjjo na svoj dom k Hriberniku v Srednjo vas. Nevesto pa je dobil takoj pri sosedu, zelo vestno gospodinjjo, Šercer Jožefo (Krevsovo Pepco), ki je bila tako nesrečna, da je v zadnji vojni izgubila svojega moža. Pogačnik Luka (Mežnarjev Luka) iz Sv. Radegunde, ki je sedaj za mlekarja na Svetem v veleposelstvu, si je tudi poiskal za svojo bodočo življenjsko družico Schwab Justino, roj. Hudrap, vojno vdovo, doma iz suške fare. Burger Jožef (Pušlov Joži) iz Šmiklavža, ki je po poklicu štampar, zna pa tudi vse narediti, kar mu pride k rokam, je tudi „spleval“ v Srednji vasi pri Kajšniku prav čedno stanovanje za svojo Reziko Urnik, katera mu hoče vse življenje zvesto stati ob strani.

Zunaj domače fare pa so se poročili s tujimi nevestami in ženini: Poprat Anton (Lindlnov Tone) iz Sv. Rade-

DOBRA KNJIGA!

Knjižnica „Našega tednika“ ima na zalogi literarna dela slovenskih pisateljev.

Da omogočimo najcenejši nakup slovenskih knjig, smo se odločili, da damo knjige po zelo znižanih cenah.

Album Koroške šil. 10.—
Križ na gori, Iv. Cankar šil. 5.—
Prekleta kri, K. Mauser šil. 3.—
In mrtvega, K. Mauser šil. 3.—
Rotija, K. Mauser šil. 3.—
Cmokec Poskocec, F. Bašič šil. 3.—
Zilij šil. 3.—
Slovenska slovnica I-III šil. 1.—
Kdor naroči vse knjige skupno, jih dobi za šil. 20.—
Za inozemstvo stane cela kolekcija 1.75 USA dolarjev.

Poverjenikom in naročnikom

Vse poverjenike našega lista naprošamo, da obračunajo naročnino in nam tekom 14 dni pošljejo obračune.

Naročnike pa prosimo, da poravnajo naročnino, ker se bliža leto svojemu koncu.

List stane mesečno 2 šilinga.

gunde si je že tam v januarju poiskal v Celovcu skrbno gospodinjjo v osebni Giegler Eme, Pepelnik Janez (Vihrov Janez) z Drumelj je stopil v zakon v Labodu s Pichler Klotildo. Job Rihard (Drukov Rihard) iz Šmiklavža je vzel za ženo Hafner Ljudmilo, Mežnarjevo iz Šmihela v dječki fari, Fellner Roza iz Drumelj je sklenila tam v februarju v Št. Pavlu v Labodski dolini zakonsko zvezo s Zarfl Konradom. Lačen Hans (Favov Hanzl) je našel v Grebinju zelo pridno in verno ženko Ellersdorfer Marijo-Frido in jo pripeljal na svoj dom v Srednjo vas, Klemenjak Zofija (Julijna Zofi) iz Srednje vasi je šla v Vogrče in se omožila tam s Fuggerjem Friderikom, Kranjc Simon (Kozvov Šime) iz Šmiklavža in Hedenig Hilda (Vovkova Hilda) iz Drumelj pa sta se šla celo na Štajersko ženit in možit. Kranjc Šime se je poročil v Wundschuhju pri Gradcu z Almer Marjeto. Hedenig Hilda pa v Mürzzuschlag-u s Fleiß Maksimiljanom, Rovanc Ciril z Leda pa je v Grebinju našel svojo bodočo ženo, v osebni Napečnik Kunigunde, Thonhauser Oswald pa se je poročil v Št. Pavlu v Labodski dolini z Lampl Bibiano. Lačen Hans, (Štukov Hanzl) iz Sv. Radegunde pa je šel na Rudo in se oženil z Gaßberger-jevo Gerlidno. Samič Jožef, delavec, se je tudi zvezal za vse življenje s Kainbacher Hermino in sicer v Št. Juriju v Labudski dolini. Tudi Jebečeva hčerka iz Drumelj, rojena pri Gonciju, je odšla k svojemu možu v Volšperk v Labodsko dolino. Plankl Marjeta (Habrova iz Srednje vasi) se je pa poročila v Celovcu z Moser Johanom. Kranjc Augustina, roj. pri Boštjanu na Ledu, se je omožila v letošnji jeseni s Leinholz-em Francem v Wundschuhju na Štajerskem. Nad petindvajset ženinov in nevest nam porokuje, da narod noče umreti. Vsem številnim ženinom in nevestam iskreno čestitamo in jim želimo, da bi v sv. zakonu, trdno povezani, tudi do smrti skupaj ostali.

Najcenejša točilnica žganib pijač

HELMUT BRUNNER

Celovec-Klagenfurt, St. Ruprechtstr. 25

Ste že naročil i

Mohorjeve knjige?

Izšle so Mohorjeve knjige za leto 1951.

Lep koledar z barvnimi platnicami in pisano vsebino iz vseh področij, ki se tičejo naših ljudi. Stane šilingov 6.—

Krasna povest iz Ziljske doline: „Zemlja“ . . . Stane šilingov 3.—
Otroški molitvenik, Stane šilingov 3.—

Mohorjani, priglasite se za knjižni dar Družbe sv. Mohorja v Celovcu za leto 1951

Bred zimo v sadovnjaku

Vremenski preroki napovedujejo za letos hudo zimo, ki navadno sledi zelo toplemu poletju. Ako se bodo te napovedi uresničile, moramo pričakovati dolgo in mrzlo zimo z obilnim snegom. Iz dosedanjega poteka jesenskega vremena moramo sklepati, da se bodo napovedi o ostri zimi uresničile. Zato pa moramo tudi poizkusiti, kako bi zavarovali sadna drevesa pred poškodbami, ki jih prinaša s seboj ostra zima.

Zajec je škodljivec

Proti poškodbam vsled ostrega mraza smo v precejšnji meri skoraj brez moči. Pač pa prinašajo ostre zime navadno tudi veliko snega, ki najpreje odvzame divjačini, predvsem zajcem, precejšno možnost prehrane; razen tega pa globok sneg in pa sneženi zameti omogočajo, da pride zajec lažje v sadovnjake, kjer more napraviti večjih zelo velikih škod. Zato preglejmo ograje pri sadovnjakih in jih pravčasno popravimo, razen tega pa zavarujemo mlada drevesca pred poškodbo po zajcu z žično mrežo, z leseno gosto ograjo ali pa s slamo. Ko obrezujemo sadna drevesa, pustimo odpadle vejice in veje pod drevjem ali ob plotu sadonosnika. Zajci obgrizavajo nato te veje in tako zavarujemo pred njimi vsaj debelejša drevesa, mlada drevesca pa moramo vsekakor zavarovati z mrežo.

Zimski čas, ko je sadno drevje brez listja, je najprimernejši čas za uničevanje raznih sadnih škodljivcev. O izredni važnosti zatiranja in uničevanja sadnih škodljivcev pri nas sadjarji še vedno niso v zadostni meri prepričani in zato to najvažnejše zimsko opravilo v sadovnjaku opuščajo.

Pomen zatiranja škodljivcev

Letos je bila sadna letina v nekaterih avstrijskih zveznih deželah zelo dobra. Pridelek sadja je bil večji kakor pa je bila potrošnja, izvoza sadja v Nemčijo ni bilo in posledica tega je bila tudi pri nas nizka cena, ki večkrat ni dosegla niti stroškov obiranja sadja in prevoza sadja na trg. Letošnje razmere na sadnem trgu nam kažejo, da je težko za primerno ceno prodati slabe vrste sadja, da pa ima boljše ceno in da je tudi lažje prodati dobre vrste sadja in pa lepo sadje. Tako sadje pa nam more zagotoviti le zatiranje sadnih škodljivcev. Črvicega in škrlupastega sadja nikdo ne kupuje in ga ne bo kupoval, ako ima možnost kupiti na trgu lepo in trajno sadje.

Iz slabe prodaje letošnjega sadnega pridelka bi mogel napraviti sadjar tudi napačni sklep, ki je v tem, da je škoda vsakega izdatka za sadno drevje, ker se to pač ne izplača. Naj sadno drevje rodi, kolikor pač rodi in kakršno sadje pač rodi, saj sadjarstvo

pri teh nizkih cenah nikakor ne preneša še kakega izdatka. Tako sklepanje pa bi bilo popolnoma napačno in nepravilno. Zelo verjetno je, da zlasti ob dobrih sadnih letih slabo in nezdravo sadje ne bo imelo skoraj nobene cene in takega sadja niti prodati ne bo mogoče. Če že navaden kupec na trgu plača za lepo in zdravo sadje višjo ceno, velja to v še večji meri za sadne trgovce in nakupovalce sadja, ki preskrbujejo s sadjem gostinske obrate.

Samo kakovostno sadje!

Pri nas na Koroškem zelo veliko govorimo o tujskem prometu, tudi pričakujemo od tujkega prometa vedno večjih dohodkov. Toda preko lepih besed in preko pričakovanega dobička od tujkega prometa pa že večkrat ne pridemo. Ravno tujsko prometna središča pa morajo in bodo mogla prevzeti v vedno večji meri velike količine našega domačega sadja. Ako pa ta tujsko-prometna središča ne bodo dobila lepega in zdravega sadja primernih sort doma, bodo tudi še v naprej, kakor že danes, to sadje uvažala od drugod; naši sadjarji bodo pa tožili, da se sadjarstvo ne izplača več, ker sadja ni mogoče prodati.

Ponovno pa poudarjamo, da je v sadjarstvu poleg pravilnega sadnega izbora skoraj edino sredstvo, ki nam zagotovi kakovostno, dobro ter zdravo in lepo sadje, pravočasno in pravilno škropljenje sadnega drevja. Najprimernejši čas za škropljenje so zimski meseci. Seveda pa škropljenje sadnega drevja ni zastoj, to škropljenje je zvezano z raznimi stroški. Zato pa je tudi važno, da imamo v sadovnjaku samo taka drevesa, ki se jih izplača škropiti, ki se jih izplača oskrbovati in jih negovati. Tudi najboljše opravljeno škropljenje ne more prisiliti sadnih dreves slabih sadnih sort, da bi ta drevesa dajala zlahka sadje. Taka drevesa ne spadajo v sadovnjak in jih čimprej nadomestimo z dobrimi sadnimi sortami.

Samo zdrava drevesa!

Tudi bi bila potrata, ako bi škropili suhe veje in pa veje, ki jih nameravamo pri obrezovanju sadja in pri redčenju drevesnih vej odžagati in odrezati. Zato moramo tudi ta opravila opraviti pred škropljenjem, da nato dragocenih škropiv ne razsipamo po nepotrebnem. Razen tega so stara, že na pol odmrla drevesa in suhe veje samo gnezdišča za razne škodljivce in jih moramo že samo zato čimprej odstraniti. Iz tega, kako izgleda sadovnjak, moremo sklepati tudi, kakšen je sadjar, ki ne bi smel poznati sadovnjaka samo jeseni, ko je treba spravljati pridelke, ampak tudi takrat, ko je treba za sadovnjak skrbeti. Vedno se moramo zavedati, da daje malo pa dobro

oskrbovanih dreves več pridelka in več dohodkov iz sadjarstva kakor pa veliko število slabo oskrbovanih dreves.

Obvezno škropljenje

Eden najnevarnejših sadnih škodljivcev je ščitasta uš ali ščitasti kapar ali San-José kapar. Za uničevanje tega škodljivca, ki bi nam mogel uničiti vse naše sadovnjake, je odredila deželna vlada z odredbo z dne 30. septembra 1949 obvezno škropljenje sadnega drevja v nekaterih okoliših. V smislu te odredbe morajo lastniki ali pa najemniki sadnega drevja opraviti vsaj eno zimsko škropljenje z enim priznanim sredstvom za škropljenje sadnega drevja. Ako lastniki oziroma najemniki sami ne opravijo predpisanega škropljenja, more župan odrediti škropljenje na stroške lastnika ali najemnika sadnega drevja. Razen tega zadene zamudnike še kazni v smislu § 20 zakona o varstvu kulturnih rastlin.

Škropljenje v smislu omenjene odredbe je obvezno v sledečih okoliših:

1. Mesto Celovec z vsemi predmestji;
2. občine Celovec-jezero, Kriva vrba, Poreče, Vrba, Sekira in Otok;
3. grad Ehrental;
4. občini Grabštajn in Jadovce;
5. mesto Beljak z vsemi predmestji razen Beljaške Toplice;
6. občina Vajskra pri Beljaku.

Po priporočilu deželne kmetijske zbornice so priporočljiva škropiva:

1. drevesni karbolinej iz težkih olj;

GOSPODARSKE VESTI

KMETIJSKE ZADRUGE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Po podatkih kmetijskega ministrstva je nad polovico ameriških kmetov vpisanih v kakšno kmetijsko zadrugo. Iz podatkov, ki so jih zbrali lansko leto, je razvidno, da je v letih 1948—1949 nad pol milijona kmetov na novo pristopilo k zadrugam. Število zadrughin članov je 6.384.000. Ta številka pa presega število včlanjenih kmetov, ker je mnogo kmetov istočasno vpisanih v različne zadruge.

Nedvomno ima zadrughništvo v Združenih državah vedno važnejšo vlogo. Iz poročila kmetijskega ministrstva je razvidno, da je v času 1948—1949 prodalo 10.000 kmetijskih zadrug za 7.300.000.000 dolarjev blaga in da so v istem razdobju kupile za dve milijardi dolarjev drugega blaga. Ta blagovni promet je za 8% večji kot v preteklem letu in za 21% večji kot v letu 1946/47.

ZA ZBOLJŠANJE ŽIVINOREJE

V posebnem laboratoriju, ki ga je zgradilo kmetijsko ministrstvo v Kolumbiji, v državi Missouri, imajo že več kot dve leti zanimiva psikoenergetična raziskavanja na področju reje domačih živali. Psikoenergetika je razmeroma nova znanost, ki proučuje, kako vplivajo spremembe okolja in hrane na donosnost živine.

Med drugim na primer skušajo ugotoviti najprimernejši načrt za gradnjo hlevov. V posebnih hlevih, kjer lahko skrbno nadzorujejo vsako spremembo v okolju in v načinu prehrane, natančno opazujejo, kako vpliva zvišanje ali znižanje temperature na mlečnost in presnavljanje goveje živine. Na ta način so na primer ugotovili, da je najprimernejša temperatura za krave mlekarice okrog 10 stopinj C.

BOMBAŽNA LETINA V ZDRUŽENIH DRŽAV

Kmetijsko ministrstvo poroča, da cenijo letošnjo letino bombaža na 9.945.000 bal — ena bala je 225 kg. Po cenitvi z dne 1. novembra bo pridelok za 76.000 bal večji kot pa so predvidevali prejšnji mesec, toda še vedno za šest milijonov bal pod lanskoletnim pridelkom. V letu 1949 so pridelali 16.128.000 bal, povprečni pridelok v letih 1939—1948 pa je bil 11.599.000 bal.

Kot poroča ministrstvo predvidevajo povečanje letine v tem mesecu zaradi

2. drevesni karbolinej iz mineralnih olj; 3. škropiva rumenega olja (Gelbölspitzmittel).

Med temi škropivi so priporočljiva še posebej škropiva rumenega olja, ki so: dytrol, paranikrol, neodrol in rumeno olje (Gelböl) 2002.

Pred zimo...

Dokler še ne zmrzuje, porabimo čas predvsem za čiščenje sadovnjakov in za obdelovanje zemlje v sadovnjakih. Zemljo vsaj pod sadnim drevjem prekopljimo in nato naj zemlja ostane tako preko zime, da more temeljito premrzniti.

Ako nameravamo saditi sadna drevesca v spomladi, izkopljimo še pred zimo jame, ki ostanejo preko zime, da more zemlja v njih dobro premrzniti.

Z jesenskim obdelovanjem sadovnjakov sadnemu drevju tudi gnojimo in sicer s hlevskim gnojem ter s takimi umetnimi gnojili, ki delujejo polagoma, kakor na pr. Thomasova moka. Nikakor ne smemo pozabiti jeseni trošiti tudi apna.

V kletih

Letoš moramo še prav posebno paziti na sadje v kletih. Zaradi letošnjega vročega poletja je sadje prehitro zorelo, kar ima za posledico, da je sadje manj trajno. Zato preglejmo večkrat sadje in ga prebirajmo, da ne bomo razočarani, ko bomo hoteli sadje prodati ali pa dati na mizo in bomo ugotovili, da je veliko sadja gnilega.

V moštnih kletih pazimo, da bodo sodi vedno do polnega doliti. Ako je praznina nad moštom v sodu, mošči večkrat ciknejo, to je, dobijo okus po octu, ker se zaradi navzočnosti zraka začne pretvarjati alkohol v ocatno kislino.

ugodnega vremena v oktobru in zaradi boljših izgledov v večini držav zahodno od Missisipija.

Zaradi zmanjšanja letine bombaža in povečanja obrambnih potreb so Združene države določile izvozno kvoto za čas od 1. avgusta 1950 do 31. marca 1951 na 3.496.000 bal.

Kmetijski minister Charles F. Brannan je izjavil, da je nadzorstvo nad izvozom bombaža le začasno in da ga bodo prilagodili vsakokratnemu stanju zaloga.

LETALA V POLJEDELSTVU

Nedavno so izvedli poskus z angleškim letalom vrste Bristol Freighter. Pri tem so raztrosili 40 ton umetnih gnojil v hribovitem področju Wallesa in s tem dokazali, da se lahko letalo koristno uporablja za gnojenje odročnih površin. Letalo so za poskus opremili tako, da je lahko nosilo šest ton umetnih gnojil v treh posodah. Ta sistem nudi znatne prednosti.

KUPUJEM star zlat in srebrn denar. Vsakovrstne ure in zlatino dobite po najnižjih cenah pri

F. Karner - URAR

Celovec, Burggasse 8

Krompirjev hrošč pred sodiščem

V gospodarskem delu našega lista smo že večkrat opozorjali na veliko nevarnost, ki grozi krompirju po krompirjevim hrošču. Zato pa je tudi dolžnost vsakega kmetovalca, da čim bolj skrbno opazuje in pregleduje svoja krompirišča, če se ni mogoče na njem pojavil krompirjev hrošč.

Uredba o pregledu krompirišč in o zatiranju krompirjevega hrošča predvideva za one, ki se po tej uredbi ne bi ravnali, precej strogo kazen. Pri nas doslej še ni bilo slišati, da bi bil kdo ovaden sodišču zaradi neizvrševanja določil uredbe o zatiranju krompirjevega hrošča.

Pač pa so na štajerskem bolj strogi in so bili pred kratkim prvi, ki niso vpoštevali določil omenjene uredbe, pred sodiščem. Sodišče je moralo ugotoviti, da nekateri kmetovalci niso hoteli sodelovati pri pregledu krompirišč in so s tem opustili nekaj, kar bi bilo v splošno dobro.

Sodišče je zato vsakega krivca obsodilo na denarno kazen v višini 500 šilingov ali pa na zapor petih tednov

Predloge za pogojno kazen je sodišče zavrnilo.

Nismo sicer zato, da bi oblasti kmetom prizadevale neprijetnosti in nevarnosti in tudi nismo zato, da morajo včasih kmetovalci po nepotrebnem vsekorišče, v tem slučaju pa moramo vsekakor postopek sodišča odobravati in zagovarjati. Saj s takim malomarnim postopanjem škodujejo kmetje najprej sebi, nato pa tudi skupnosti.

V zvezi s tem omenjamo, da je pri spravljajanju krompirja letos meseca oktobra našel kmet Jos. Brandstätter pd. Vaguta iz Bistrice na Zilji tri žive krompirjeve hrošče. Enega živega krompirjevega hrošča pa so našli v Skočidolu.

To dokazuje, da je krompirjev hrošč v naši bližini. Dokazuje pa to tudi, da pri pregledu krompirišč ni bilo dosti pazljivosti in so tako hrošči prišli v zemljo, kjer bi prezimili, prihodnjim spomlad pa bi se razmnožili in bi predstavljali veliko nevarnost za krompirjevo pridelavo.

ZANIMIVOSTI

HITRO DEBELJENJE PURANOV

Nasprotno evropskemu običaju kur-jerejci v Združenih državah navadno ne kopunijo puranov; ogromna potreba te priljubljene perutnine za ameriške božične obele je dovela do tega, da se je tehnika prireje v resnično izjemnem obsegu izpopolnila. Da dosežejo isti učinek, to je debeljenje, na kar vpliva skopljeno, uporabljajo že nekaj časa zelo praktično metodo: štiri ali pet tednov pred zakolom cepi živinozdravnik purana, običajno na vratu, s 30 miligrami posebnega preparata, (4-4' stilbestil) to cepljenje učinkuje ohromujoče na ščitasti hrustanec, zavira krvni obtok in zmanjšuje presnavljanje. Zaradi tega predeluje puran zažito hrano namesto v energijo, v maščobo, ki jo kopiči v svojem telesu.

V Združenih državah rodi leto okoli 44.550.000 puranov, to je za šest odstotkov več kot lani. Tako upajo, da bodo lahko krili povpraševanje po puranih, ki so tradicionalna jed na Zahvalni dan in za božične praznike.

Specialna Irgovina dežnih plaščev

V. TARMANN

Celovec - Klagenfurt Völkermarkter Straße 16

Popravljamo in izdelujemo po meri dežne plašče

PREPROGE IZ UMETNE SVILE

Ameriška industrija je znova postavila na trg preproge iz posebne vrste umetne svile; preproge iz umetne svile so se pojavile že v letu 1942, vendar se niso posebno obnesle, tako da so v letu 1945 ustavili proizvodnjo. Vendar so tehnični napredek zadnjih let in določeni činitelji gospodarskega značaja — tako zlasti tudi pomanjkanje in visoka cena volne — dovedli tovarnarje do tega, da so znova poskusili z izdelovanjem preprog iz umetnih vlaken. Te nove preproge so seveda mnogo cenejše kot volnene, so pa na videz zelo lepe, živahnih barv in zelo trpežne. Še eno zelo važno lastnost imajo: moli teh preprog ne napadajo in ne razjedajo.

UREDITEV DOBAV VOLNE

Dne 15. novembra so se v Melbournu v Avstraliji sestali predstavniki Združenih držav, Velike Britanije, Avstralije, Nove Zelandije in Južne Afrike. Razpravljali so o možni ureditvi nujnih dobav volne Združenim državam. Ameriški delegaciji je načeloval Andrew Foster, svetnik ameriškega veleposlaništva v Camberri.

Doslej je velike količine avstralske volne kupila Sovjetska zveza, kar je tudi povzročilo veliko povpraševanje po volni na svetovnih trgih ter znatno zvišanje cen volne.

BOMBAŽNI TRG

„New York Herald Tribune“ razpravlja o položaju svetovnega bombažnega tržišča in izraža neko zaskrbljenost zaradi dejstva, ker so Združene države trenutno edini izvoznik bombaža, zaradi česar bi se lahko znašle v kočljivem položaju glede svojega notranjega trga. „Letošnja ameriška bombažna letina je bila znatno manjša kot v preteklih letih; medtem pa je že tudi Brazilija izčrpala svoje bombažne zaloge, ki bi prišle v poštev za izvoz, Egipt je za izvoz določil minimalno količino svojega slovitega bombaža z dolgimi vlakni... Pakistan je ustavil prodajo, Indija bo mogoče izvozila kako malenkost manj vrednega bombaža, medtem ko je Mehika od 31. oktobra dalje za zaščito notranje potrebe prepovedala izvoz.“

„ELECTROFARER“

ALI AVTOMATSKI BILJETER

„Electrofarer“ ali „avtomatski biljeter“ je nova ameriška iznajdba, ki jo zdaj uvajajo električne cestne železnice in avtobusi v Združenih državah. Popolnoma avtomatski aparat sprejema in registrira denar, tako da vozač (v Ameriki ni biljeterjev) nima drugega dela, kot da se prepriča, da so potniki vplačali točen znesek. Ko spustijo potniki določeni znesek v obliki kovancev v aparat, oddaja posebna naprava akustične (= slišne) znake, ki javljajo vozaču točno vplačilo denarja.

„Elektrofarer“ javlja vozaču tudi akustično, če spušča potnik v aparat poškodovane ali ponarejene kovance ali pa sploh manjši znesek kot je določen.

POŠTNA CENZURA V NEMČIJI

Prebivalci sovjetskega zasedbenega področja Nemčije imajo poleg drugih „dobrot“ policijske države tudi poštno cenzuro. To potrjuje tudi naslednji dogodek, ki ga je povzela ameriška radijska postaja v Berlinu iz časopisa „Dresdener Sächsische Zeitung“.

Neka gospa Christa Wagner iz Döbeln v Saksiji je bila namreč pred „ljudskim sodiščem“ v Freiburg-u obsojena na 18 mesecev ječe, ker je pisala navedeni radijski postaji v Berlinu pismo, ki je po mnenju cenzorja izražalo čustvo proti komunistični vladavini v vzhodni Nemčiji.

Ini vendar navaja ustava nemške ljudske republike takoj v začetku: „Svoboda osebe, nedotakljivost doma, tajnost pisemske pošte... itd.“

POLJSKI DUHOVNiki V SIBIRIJI

Vatikanski radio javlja, da sta umrla v Sibiriji dva cerkvena dostojanstvenika. Sovjeti so jih odvedli tja leta 1946, ko so priključili vzhodno Poljsko

Sovjetski zvezi in ob tej priložnosti likvidirali cerkve grškega in katoliškega obreda.

Cerkvena dostojanstvenika sta: pse-miselski pomožni škof msgr. Lakota in škofijski svetovalec msgr. Nikolaj Hrycelac. Oba sta umrla od lakote in zaradi napornega prisilnega dela.

Pivo in televizija

Na dnevnem redu zborovanja pivovarnarjev in trgovcev s pivom na debelo, ki je bilo nedavno v New Yorku, je bilo tudi vprašanje posledic televizije (gledanje na daljavo) na potrošnjo alkoholnih pijač. Z vedno večjim širjenjem televizije opazajo namreč zanimiv pojav zmanjšanja potrošnje piva v javnih lokalih in odgovarjajoče povečanje domače potrošnje te pijače. Poleg drugih znakov dokazuje tudi ta pojav, da ostaja povprečni Američan zdaj — v dobi televizije — bolj doma in srka svoj kozarec piva udobno sedeč v naslonjaču.

Manj tjulenjevih kož

Letos je lov na tjulnje (-Seehund) na Pribilovih otokih prinesel 60.090 kož, medtem ko je to število lani doseglo 70.891, desetletno povprečje pa je 66.920. Zmanjšanje pripisujejo v glavnem obubožanju tjulenjevih ležišč na teh otokih. Vse kože so last ameriške vlade, ki jih po dogovoru odstopi 20 odstotkov kanadski vladi. Strojenje kož je prevzelo zasebno podjetje; izdelane kože nato prodajo na javni dražbi, izkupiček pa dobi erar Združenih držav.

Pri nas na Koroškem

(Nadaljevanje s 5. strani.)

LEPENA PRI ŽELEZNI KAPLI

V zadnji številki Našega tednika smo brali ljubko pesem našega gospo. da šolskega upravitelja, v kateri se poslavlja od šole v Remšniku. Z začetkom tekočega leta se je preselil k nam v Lepeno. Želimu mu tudi pri nas do brega uspeha pri vzgoji naše mladine. Morda nismo tako pridni kakor v Šmarjeti. Dobro voljo imamo in smo zelo hvaležni gosp. šolskemu upravitelju.

Miklavževanje

Opozarjamo vse naše bralce in prijatelje, da bo letošnji Miklavžev večer v dvorani Kolpingheima v Neue Weltgasse v nedeljo 3. decembra 1950 ob treh popoldne. Najprej bo kratka primerna igra, nato sledi obdarovanje mladine in odraslih ter prosta zabava. Rezervirajte ta popoldan za slovensko družbo in pripravite pravočasno tudi darila za Miklavža. Pakete boste lahko do 2. decembra 1950 oddali v upravi našega lista v Viktringer Ring 26.

DAN CERKVENE GLASBE

V nedeljo, dne 26. novembra 1950 se vrši v Beljaku skupna proslava dneva cerkvene glasbe za našo škofijo. Vabljeni so k udeležbi pevovodje in cerkveni pevci vseh naših pevskih zborov. Ob 9. uri sv. maša s slovenskim petjem in slovensko pridigo pri sv. Križu na Peravi, katere se naj udeležijo vsi naši pevci. Ob 10. uri se udeležimo skupne pontifikalne sv. maše prevzvišenega g. knezoškofa s pridigo v mestni farni cerkvi v Št. Jakobu. Pri akademiji ob 11. uri nastopi med drugim tudi slovenski cerkveni zbor.

Dušnopastirski urad

PREHRANJEVALNA IN KMETIJSKA ORGANIZACIJA ZN (FAO)

Te dni sta podpisala glavni ravnatelj Prehranjevalne in kmetijske organizacije ZN (FAO), Norris E. Dodd in italijanski izredni veleposlanik, Gino Buti, sporazum glede prenosa sedeža FAO v Rim.

Lanska letna konferenca FAO, ki je bila v novembru 1949 v Washingtonu, je sklenila, da se sedež organizacije prenese iz Washingtona v Rim. Sporazum je soglasno odobril svet FAO, ki se je sestel v Washingtonu.

Italijanska vlada je obljubila, da bo palača za novi sedež končana do 15. februarja 1951. Sedež organizacije bo po sporazumu užival imuniteto. Zadržano ji je, da bo prosta cenzure. Imovina organizacije bo prosta davkov.

ŽELEZNA KAPLA

Franc Ramše p. d. Gašperjev v Železni Kapli si je izbral za življenjsko družico Zgornje Možganovo hči iz Koprivne, Amalijo Paul. Nevesta je bila v zadnjem vojnem času v taborišču v Ravensbrück z materjo. Po končani vojni se je vrnila na dom, žal sama, Možganova mati je umrla v izgnanstvu. Cerkevni pevci so zapeli pri poročni sv. maši lepe poročne pesmi. Novoporočencema želimo obilo sreče in božjega blagoslova na nadaljni skupni življenjski poti.

Franc Feri Bükvič:

VANEK

(Odlomek iz zgodovinsko sociološkega romana „Stoletna kmetija“)

I.

Potrt nad očetovo odločnostjo je Vanek samo nemo prikimal, vstal s hrešččega zaboja in počasnih korakov zapustil sobo. Na pragu se je ozrl, misleč, da bi si oče premislil. Ali oče je stal sredi sobe, trdno kot hrast, si prižigal med glasnim cmokanjem zamašeno pipo in ga tudi tokrat ni pogledal.

Vanek je prinesel škap vode, sedel na trnec in si umil noge. Težko mu je bilo pri srcu, tako ga je dušilo, da niti otrok ni slišal, ki so se podili in vresčali po dvorišču, da je šlo skozi ušesa, dokler jih ni poklicala s praga mati, da se umijejo in se potem potegnijo vsak v svoj kotiček.

Vanek je izlil umazano vodo, počakal, da so se mu posušile noge, potem pa splezal na svisli, kjer sta spala z Joškecom v poletnih nočeh.

Tema je bila, toda Vanek je stopal varno mimo sena, ki se je čez zimo vidno skrčilo. Na drugem koncu, kjer

je bilo seno najbolj debelo, je zari vanj svoje dolge za njegova leta premočne roke in izvlekel iz njega ličen zabojček. Očistil ga je sena in ga nekaj časa božal. Po mučnem premišljanju ga je odprl z največjo pazljivostjo.

Ta zabojček s svojo pisano vsebino: svetimi podobami, tremi knjigami z lepimi slikami, steklenimi kroglicami, žogo iz kravje dlake, suho leseno žveglo, železno piščaljo, lesenim ličnim konjičkom in še drugimi rečmi je bil njegova mladost. In od te mladosti naj bi se jutri poslovil in jo pokopal za vse večne čase? Šele ob odprtem zabojčku se je prav zavedel očetovih resnih besed. Tako se mu je raznežila duša, da bi zahlipal. Premagal se je in s silo zadržal solze, ki so mu poščegetale oči.

Ko je Vanek po vrsti otipal svoje otroške spomine in mislil na vsakega posebej, je spustil pokrovec, ki se je z glasnim ropotom zaprl. Prav tako naglo je minila njegova brezskrbna otroškost. Ena sama očetova beseda je zadostovala in tudi na njegovo mladost je padel pokrovec usode, ki je oddelil brezskrbna mladostna leta od bodoče trdne resnice. Pred oči se mu je prikradla mati, katero pa je kmalu zameglila bodočnost — mačeha in se mu zlonamerno krohotala... Čeprav je zadnja leta trdo delal, garal od no-

či do noči in mu oče ni pušchal oddiha, je bilo njegovo življenje v primeri s sedanostjo, ki si je podala roke z neznanom tujino, vedno srečno in brezskrbno v okrilju domačih in domovine, kjer je odrasel in zavžil prvi, čeprav bridek in tanek kos kruha. Prvič je začutil, kaj mu pomeni domačija in porodila se mu je velika ljubezen do domovine.

Zakopal je zabojček na staro mesto in se zari v seno. Na uho mu je udarjalo žabje regljanje. Ta večer je ljubil Vanek celo žabe. Tudi od njih bi se moral posloviti. K bolni šeki bi moral pogledati in še njej pošepetati v kosmato uho, da odhaja, a da se bo vrnil, pa ni imel toliko moči, da bi se ganil. Ko bo Joškec zaspal, bo zakopal zabojček v poseki ob jesenu. Odprl je veke in opazil desno nad seboj dvojce žarečih ogljev, ki sta ga nepremično opazovala. „Muc!“ je poklical. Ogleda sta se premaknila in maček mu je skočil na prsi.

„Muc, to je zadnja noč, da bova spala skupaj in se grela.“ Maček ga ni razumel, sicer ne bi začel tako zadovoljno prestati.

„Naj bo,“ je zavzdihnil Vanek in božal mačka po voljni dlaki. „Ko se bom na zimo vrnil, bom govoril madžarsko. Bolje ali vsaj tako dobro kot učitelj ali kaplan. Celó z orožniki se

bom mogel zmeniti, da se mi jih ne bo treba bati in se pred njimi skriti. ko se bodo prikazali na drugem koncu vasi...“

Vanek je sanjari, kako bere fantalinom in dekličem iz svojih pisanih knjig in jim razlaga podobe, ki jih zaradi madžarsčine ni razumel. To bodo strmeli paglavci! Najbolj pa se bo čudila Sršenova Olgica, katero je imel rad. Da jo je imel rad, tega nihče ni vedel, niti ona sama tega ni opazila. Ob misli, da bi ji še pred odhodom „kaj“ povedal, je zardel, čeprav je bila tema kot v šekinem zbitem rogu, ki je zbolela in ga tudi maček ne bi mogel razumeti, pa če bi mu svoje misli na uho zatrobil.

Vaneka je sililo na jok, od katerega ga je odvrnil Joškec, ki je lezel tiho na svisli, da bi ga prestrašil. Vanek ga je pravočasno slišal. Popadel ga je za roko in ga tako močno stisnil, da se je zadrkl kot bi ga iz kože devali.

Vanek je vsaj za hip pozabil na svoje bolečine. Toda to je bil samo hip.

„Jutri nas boš torej zapustil“, je legel Joškec kraj brata in se zamislil.

„Da“, je dahnil Vanek in se zari še globlje v seno.

„Madžarska mora biti velika in bogata.“

„Stokrat večja kot Prekmurje.“

(Dalje prihodnjic)

Slovenske oddaje v radiu

ČETRTEK, 23. novembra:
14.30—15.00 Poročila — „Za Gospodinj“ — Glasba.
PETEK, 24. novembra:
14.30—15.00 Poročila — Pregled svetovnega tiska.
SOBOTA, 25. novembra:
09.00—09.15 Zgodovina slovenskega slovstva.
09.15—09.30 Jakob Gallus (uvod v večerno oddajo).
18.30—18.55 Jakob Gallus, ob 400 letnici rojstva.
NEDELJA, 26. novembra:
07.15—08.00 Duhovna obnova — Ob 150 letnici rojstva A.M. Slomška.
PONEDELJEK, 27. novembra:
14.30—15.00 Poročila — Sodobna vprašanja — Glasba.
TOREK, 28. novembra:
14.30—15.00 Poročila — „Zdravnik“ — Glasba.
18.30—18.45 5. nadaljevanje pouka slovenščine.
18.45—18.55 Domače narodopisje.
SREDA, 29. novembra:
14.30—14.45 Poročila — „Za kmeta.“
14.45—15.00 Zvočni oglasi.

RADIJSKA ODDAJA

celovške radijske oddajne postaje v soboto, 25. novembra 1950, ob 18.30. uri se bo vršila v proslavo 400-letnice rojstva Jakoba Petelina-Gallusa.

Čuli bomo tele pesmi:

1. Jakob Petelin-Gallus, Ecce quomodo moritur justus — Glejte, kako umira pravični, štiriglasni mešani zbor. Izmed Gallusovih skladb je ta najbolj slovita.

2. Jakob Petelin-Gallus, Praeparate corda vestra — Pripravite svoja srca. Štiriglasen moški zbor. Po svojem namenu služi adventnemu času, ki ga bomo kmalu spet začeli. Izbrana je pa predvsem zato, ker je ta pesem tista, ki ji je služila kot osnova sledeča:

3. Slovenska narodna, šel sem, šel čez gmajnico, za štiriglasen moški zbor harmoniziral Silvo Mihelič. Njeno sorodstvo s predhodno skladbo upravičuje, da jo čujemo in pri tem primerjamo obe skladbi, da dobimo nekoliko pojma, kako so v Gallusovi dobi umetniki ustvarjali.

4. Anton Foerster, Ljubica, Mešan zbor. To je daljša skladba, ki bi jo lahko tudi naslovili: „Jeziki“ ali pa: „Obrekovanje“. Prilega se jesenskemu občutju. Izbrana je pa predvsem zato, ker se z njo hočemo pokloniti možu, ki je dal pobudo za raziskavanje Gallusa in ki je „temeljna postava“ naše sedanje glasbe ter nekakšno protidarilo Češke nam Slovencem, ki smo Češki dali Gallusa.

Radio Schmidt

„Velika hiša malega človeka“
Radioaparati za vsakogar. Tovarniško novi 4 cevni Super od 526 S naprej.
— Popolnoma prenovljeni aparati od 200 S dalje.

Najbolj moderna popravilnica.
Zarnice za dom in preprodejo.
CELOVEC - KLAGENFURT
Bahnhofstr. 22 — Tel. 29-48

Najmanj za

10 svetilk
elektr. svetlobe

si morete nabaviti sedaj že
za 900 šilingov

Pojasnila daje

SIUTZ

Celovec - Klagenfurt
Aichelburg, Lablastraße 1

ATMOSFERIČNA RAZISKAVANJA

V višini preko 4000 m na vrhu neke ameriške gore delajo znanstveniki fotografske posnetke umetnih sončnih mrkov, ter hočejo s tem najti boljšo metodo za napovedovanje slabega vremena in orkanov.

Z merjenjem sprememb, ki se pojavljajo v sončni kroni, se lahko predvidevajo spremembe količine ultravijoličnih žarkov, ki jih sonce pošilja na zemljo. Dognali so, da povzročajo ultravijolični žarki orkane, ki onemogočajo zračni in pomorski promet ter atmosferične motnje, ki ovirajo radijske oddaje.

Aparat za te preiskave je „koronograf“, posebna teleskopska naprava, ki lahko slika sončno atmosfero. Po prvih podatkih upajo znanstveniki, da se jim bo posrečila skorajšnja razlaga teh pojavov.

Kateri je najboljši plug?

V Auburnu, državi Alabama v Združenih državah imajo laboratorij, ki

Fotografske, črtane in jedkane klišeje
izdela takoj klišarna

Roman Ritter

Celovec — Klagenfurt, Burggasse 8
Tel. 21-08

Kupujem kože
zajcev, lisic, kun, dihurjev itd. po
najvišjih cenah, trgovina usnja

Hans Bon

Celovec — Klagenfurt, Osterwitzg. 4
Tel. 46-84

Zahievajte povsod visokovredni **PECKLO-KRUH!**

Hans Traninger

HOLZGROSSHANDEL

KLAGENFURT - Völkermarkter Straße 38

Telefon Nr. 15-95

Bogata izbira kuhinjskih predmetov
in porcelanskih izdelkov — železnina
— vse za domače gospodarstvo

WEINSTICH

Beljak - Villach (poleg Autobahn-hof-a)

Fotografski aparati, filmi
in kakovostno razvijanje

FOTOHAUS

Schmaüs

CELOVEC - KLAGENFURT
Heiligen-Geist-Platz

Gernert

MANUFAKTURNA TRGOVINA
Celovec-Klagenfurt,
OSTERWITZGASSE 14

Blago za plašče in obleke, flaneli,
barhanti in podloge za obleke

je edini svoje vrste na celem svetu. Tisoč in tisoč preizkusov je napravil ta laboratorij od leta 1935 dalje, da ugotovi, kateri bi bil najboljši plug. Istotako vršijo tudi nešteto praktičnih poskusov na različnih področjih, da zadostijo vsem potrebam poljedelskih pokrajin v Združenih državah.

Trajno-gorilne peči (Dauerbrandöfen)
vseh sistemov in velikosti z marmorjevo oblogo

Avtomatične peči in kamini — električne peči za dvorane

Štedilniki za družine, skupna gospodarstva in hotele

Električni štedilniki (Elektroherde) različnih vrst in potreb

Električne pečice — samovarji (Kochplatten, Speicher usw.)

Krušne peči za gostilničarje

Pomivalniki za domača gospodinjstva in velepodjetja

Peči za čistilnice perila — bakreni in navadni kotli

Električni stroji za pranje — za domača gospodinjstva in obrt

Pralne centrifuge

Stroji za likanje perila (Wäschebügelmaschinen) — priprave za sušenje

Sanitarne naprave — peči za kopalnice, kopalne kadi itd.

Instalacijski material za plinske, vodne in kurilne napeljave

Samotni material — glina, opeka

Kotli za skupne kuhinje — 150 in 300 litrov vsebine

Kurilni kotli za kopalnice in manjše centralne kurjave

Rottenmanner jeklene plošče za štedilnike

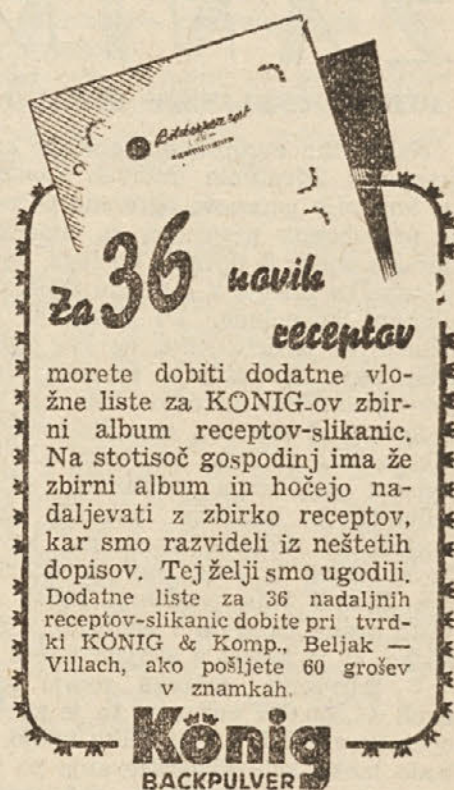
Štedilniki na petrolej — petrolejske peči — priprave za varenje (Lötwerkzeuge)

Posoda za skupne kuhinje — azbestni material — kurilno in toplotno-tehnične priprave

Vse to dostavi takoj podjetje

DIPL. ING. MIKLAU

Celovec — Klagenfurt, Domgasse 16
Največje tovrstno strokovno podjetje alpskih dežel.

36 novih receptov
morete dobiti dodatne vlo-
žne liste za KONIG-ov zbir-
ni album receptov-slikanic.
Na stotisoč gospodinj ima že
zbirni album in hočejo na-
daljevati z zbirko receptov,
kar smo razvideli iz nešteti-
dopisov. Tej želji smo ugodili.
Dodatne liste za 36 nadaljnjih
receptov-slikanic dobite pri tvr-
di KONIG & Komp., Beljak —
Villach, ako pošljete 60 grošev
v znakah.

König
BACKPULVER

Največjo izbiro svetlih in drugih slik
v okvirju in brez okvirja Vam nudi

A. Winding

Beljak — Villach, Weissbriachgasse 3
in Kloster St. Nikolai

Najugodnejši nakupni vir za trgovce
in razprodajalce verskih predmetov

Gledališče

Začetek predstav ob 20'00

22. XI. „Inspektor kommt“, zaključena
predstava.

23. XI. „Die Landstreicher“, red A in C.

24. XI. „Liliom“, red B.

25. XI. „Die Landstreicher“.

26. XI. „Die Macht des Schicksals“.

Ob 10. uri: „Lotterie“, brezplačna
predstava.

28. XI. „Liliom“, red A in C2.

KINO

Celovec - Klagenfurt
STADTTHEATER

Predstave ob 16. in 18. uri, ob ponedeljkih
tudi ob 20. uri.

Od 24. do 30. XI. „Der Hexer von Otz“

PRECHTL

Od 24. do 30. XI. „Columbus“

CARINTHIA-LICHTSPIELE

Od 24. do 27. XI. „Bigamie“

Od 28. do 30. XI. „Menschen unter Haie“

Dne 26. XI. ob 10. in 14. uri pravljica
predstava „Hans im Glück“

PETERHOF

Od 24. do 27. XI. „Zwei von der Marine“

Od 28. do 30. XI. „Trockenregen“

Dne 26. XI. ob 10. in 14. uri posebna pred-
stava „Es begann im Blauen“

Beljak - Villach
BAHNHOFLICHTSPIELE

Predstave ob 12., 14., 16., 18.15 in 20.30;
ob nedeljah in praznikih tudi ob 10. uri.

Od 24. do 27. XI. „So lange ein Herz schlägt“

Od 28. do 30. XI. „Pittsburgh“

STADT-KINO

Predstave ob 16., 18. in 20. uri.

Od 24.—27. XI. „Die Frau von gestern Nacht“

Od 28. do 30. XI. „Duell mit dem Tod“

Elite Filmbühne

Predstave ob 15.45., 18.15. in 20.15, ob nede-
ljah in praznikih ob 14., 16., 18.15 in 20.15.

Od 24. do 27. XI. „Gabriela“

Od 28. do 30. XI. „Es geht um mein Leben“

Apollo Lichtspiele

Predstave ob 10., 12., 14., 16., 18. in 20. uri.

Od 23. do 27. XI. „Münchenerinnen“